

Narodna avtonomija in šola.

I.

Odkar je Taaffejeva vlada, slepe nemški liberalci nemško domače in zunanje občinstvo z rekom „slavische Hochfluth“ ali „slovanska velika povodenj“. Z veliko večo pravico bi trdili, da zdaj je zrasla velikanska povodenj židovskih in nemško-liberalnih sklepov, protestov in peticij proti tako imenovani-konfesionalni šoli. Tej povodnji nasproti drvi druga povodenj, kolikor beremo, povodenj peticij za tako šolo. Tu in tam pa lové občane in meščane, deželane in konečno državljane v obče, da bi pristašem tega in onega tabora podpisali peticijske pole, katero so neki raztrosili kakor listja in trave po vseh deželah. Sreča je pač to, da, kakor pravi tudi Lienbacher, take peticije velike množice ne morejo imeti velike veljave. Kajti ako še izobraženi ljudje in celó strokovnjaki ne morejo zadeti prave v pogledu na prave šolske osnove, koliko teže je to za občinstvo, na široko ali celó za ljudi, ki niso dovršili niti osnovnih šol.

V resnici se celó predlogi in načrti veleizobraženih môž drug od drugega razlikujejo in križajo. Doslej so priobčili po Liechtensteinovem načrtu poseben načrt še tako imenovani Mladočehi v državnem zboru po poslancu Heroldu, in je napravil nasproti Liechtensteinovemu načrtu še dvorni svetovalec Lienbacher poseben predlog. Ob enem je slišati, da se zberejo še škofje na Dunaji, in ti najbrže bodo nasvetovali tudi še kaj posebnega.

Tako bo imel državni zbor mnogo opravka, ako hoče ukreniti kaj primernega, ki bi se zlagalo z osnovnimi zakoni o državljskih pravicah, in pa ki bi ne kratilo narodnih pravic pojedinim narodom na dobiček kaki stranki ali kaki posebni narodnosti. Vsi dosedanji načrti so nedostatni; logično zaslužijo Lienbacherjevi popravki prednost pred Liechtensteinovim načrtom; a ne ta, ne oni se ne zmenita za narodnost, ki je toliko važna gledé na osnovo šol. Lienbacher po pravici očita Liechtensteinovemu osnutku, da je združil preveč zahtev

nasproti namenu, ki ga imajo konservativci v obče. Verska šola nima kot taka pač nič opraviti z določbo, koliko let naj se otrok uči v osnovni šoli; ravno tako ji ne more biti do tega, da se na milost in nemilost izroča popolnoma deželnim zborom. Tudi je Liechtensteinov načrt celó na glavni namen premalo določen gledé na sposobnost učiteljev. Kajti po njegovih določbah bi smel krščen žid še vedno namestiti se v šole ariških otrok. Naša razsvetljenost o narodih pa je napredovala zadnjih let vendar že toliko, da žid pripada posebni narodnosti, in da vsled tega ni sposoben poučevati romanskih, germanskih in slovanskih otrok, naj bo krščen ali pa ne. V tem so nemški nacijonalci veliko dosledniši, ki hočejo v šolah za ariške otroke samo ariške učne moči. Tudi Lienbacher se prenedoločno izraža gledé na sposobnost učiteljstva; on bi moral pristaviti, da naj v šoli poučuje samo taka učiteljska moč, ki ni sposobna samo po znanji in veri, ampak tudi po krvi za poučevanje otrok določne vere, določne narodnosti. Samo ko bi židov ne bilo med avstrijskimi Indoevropejci, bi bila Lienbacherjeva določba juridično dovolj določna.

Schönererjeva in njegovih pristašev izjava je jedna najsrečnejših, ko bi nemški nacijonalci ne prezirali člena XIX. Oni namreč grejo še dalje, nego Liechtenstein ter hočejo izločiti iz šolskega zakona za osnovne šole ne samo Galicijo, ampak tudi Bukovino in Dalmacijo, to pa zato, ker prištevajo tako rekoč k Nemcem vse one dežele, ki so spadale k nemškemu bundu. Vrh tega zahtevajo nemški nacijonalci, da naj se dá prilika že na osnovnih šolah drugih narodnostij, da se otroci teh narodnostij učé tudi nemščine. Drugače pa imajo oni zdravo načelo, po katerem se zahteva narodno in krščansko vzgojo brez pogojno z narodnim učiteljstvom.

Mladočeški načrt je gledé na narodne zahteve tudi še povoljno ugoden, ker zahteva osnovno (ljudsko) šolo brezuvetno z narodnim jezikom in dovoljuje drugi deželni jezik še le v tako imenovanih meščanskih

in strokovnih šolah. Gledé na sposobnost učiteljsva pa je načrt ali previsokosrčen ali pa prenerazločen. Kajti vidi se mu, kakor da bi dovoljeval tudi židom poučevanje na ariških šolah. Ako zahtevamo nežidovskih učiteljev na krščanskih šolah, ni to proti členu III. osnovnih državnih zakonov, ki dovoljuje pristop k javnim uradom vsem državljanom. Kajti tu je predvnet, da so državljani zato sposobni po naravi in po drugih zahtevah. Osnovna šola določne narodnosti in določne vere zahteva določno sposobnost, te sposobnosti pa Žid nima še v tem, da si pridobi kako znanje, če tudi je to znanje jednako veljavno z znanjem učiteljev določne narodnosti in določnega veroizpovedanja.

S tem, da Mladočehi zahtevajo za vse narode obči zakon, po katerem je poučevati v osnovnih šolah brezizjemno v narodnem jeziku, jemljejo vsaj nekoliko prilike samovoljnemu potujčevanju od katere si bodi strani, ali kljub tej določbi je možno premetenim strankam nameščati v osnovnih šolah določne narodnosti učiteljstvo tujih narodnosti, samo da se je kaka učiteljska moč nekoliko priučila jezika druge narodnosti. Saj vidimo, kake učitelje nastavlja Slovencem na Koroškem in vendar trdijo nemški liberalci s Koroškega, da ti učitelji znajo poučevati slovenski.

Najhujše napako pa ima Heroldov načrt v tem, da izroča tudi on največo oblast deželnemu zakonodajstvu. To stališče uničuje ves načrt, in mi moramo obžalovati, da se niso mogli Mladočehi pospeti v tem obziru na d deželno avtonomijo, katera je toliko pogubna Čehom samim, gališkim Rusom, Srbohrvatom in Slovencem.

II.

Gledé na razne nedostatnosti navedenih načrtov o osnovnih šolah nasvetujejo, nekatera društva celó, naj bi ostalo rajše vse pri starem. V resnici je osnovna šola toliko važna za vsak narod, da je boljše trpeti znane napake in škode, nego pa izročiti šole neznanim posledicam in še hujšim napakam. Ali iz tega, da so doseđanji poskusi načrtov napačni, ne sledi, da bi ne mogli osnovati prikladnih. Stvar se je zdrla in ne ustavijo je z lelika. Torej je treba misliti, kako se šola preosnuje najprimerniše in raznim narodom pravičniše.

V temeljnih državnih zakonih je izrečeno, da država ima više nadzorstvo nad vsem šolstvom, torej tudi nad začetnimi ali osnovnimi šolami. Organ tega državnega nadzorstva je osrednja vlada, in v tej ima gledé na pouk in prosveto naučni minister vodilno besedo. Državni temeljni zakoni ne morejo več določevati, kakor je vsem narodom skupnega in v interesu skupne države. Dosledno tudi osrednja vlada ne more dobivati drugih nalog, nego so one, ki veljajo za vse narode.

Državni skupni organ torej živi in deluje tudi gledé na šolstvo. Ta organ pripoznavajo vsi narodi kot potreba in ga tudi ne izpodkopujejo kot takega. Glede na isto šolstvo dovoljujejo osnovni državni zakoni tudi pouče-

vanje verskega nauka. Ta nauk pa se ne določuje po kakem osrednem organu, ki bi bil analogen z osrednjo vlado. Člen XVII. osnovnih drž. zakonov govori določno v tem pogledu takó-le: „Za versko poučevanje po šolah naj skrbi dotična cerkev ali verska družba.“ Po takem je tu dovoljenih toliko organov za verski pouk, kolikor je pripoznanih cerkvâ ali verskih družeb. S tem je izrečeno, da utegne biti več takih verskih organov, in zares je v Avstriji poleg katoliške cerkve tudi več drugih veroizpovedanj, katera vsa imajo svojo poséбно organizacijo. Vsaka taka cerkvena in verska organizacija ima svoja lastna načela in vodila. Katoliška cerkev deluje v severnih deželah Avstrije po istih načelih, kakor po južnih, torej skrbi ona tudi jednako za versko poučevanje na severji, kakor na jugu. Zaradi različnih verskih organov je po vsem tem opravičeno in v soglasji s XVII. čl. osn. drž. zakonov, da skrbi vsak verski organ posebe in po svoje za versko poučevanje.

Kakor pa je opravičeno in utemeljeno po avstrijskih ustavnih zakonih, da je več verskih organizacij dovoljenih in delujočih v obče in gledé na šolstvo posebe, ravno takó je ustava skrbela po čl. XIX. osnovnih drž. zakonov, da se smejo tudi pojedini avstrijski narodi organizovati ter skrbeti za svojo narodnost. Akó ima država svoj obči organ v osrednji vladi, ako imajo razna veroizpovedanja svoje organe v svojih načelstvih, imajo tudi narodi pravico za take organe. Kajti dovoljeno je narodom skrbeti za narodnost in jezik; dosledno jim mora biti dovoljeno tudi sredstvo za tako skrb.

Deželni zastopi niso primerni organi za varovanje in gojenje narodnosti in jezika. Deželni zbori bi ugajali takim potrebam in namenom jedino v izključno narodnih, to je v državah, kjer obseza država prebivalstvo samo jedne narodnosti. V Avstriji pa so različne narodnosti, in tudi ko bi ne namerjale druga škodovati drugi, bi vsaj ne vedela ni jedna narodnost, kako bi skrbela za drugo ali celó druge.

Iz tega sledi, da so potrebni pojedinim narodom narodni, ne pa deželni organi. To je razvidno že iz tega, da jeden in isti deželni zastop ne daje zakonov za vse odlomke jedne in iste narodnosti, ampak samo za odločen odlomek, ki biva ravno v določeni deželi. Deželni zastopi pa ne snujejo jednakih in jednotnih zakonov, ampak za vsako deželo posebe. Drugače bi še potrebni ne bili, in bi utegnil državni zbor za vse dežele določevati raznotere zakone. Gledé na gmotne potrebe utegne po jedin deželni zbor primerno snovati zakone za pojedino ali jedno in isto deželo, zato ker utegne imeti jedino gmotni blagor vsega prebivalstva pred očmi. Gledé na narodnost pa jeden in isti zastop preseza iz sebičnosti meje pravičnosti, in takó ne deli prav narodnih pravic onim narodnim odlomkom, ki ne pripadajo narodnosti dotičnega deželnega zastopa.

Tudi potrebuje jeden in isti narod za svoj razvoj jednako jednotnih načel in vodil, kakor pojedina cerkev ali verska družba.

Kakor sloni cerkvena organizacija jedne in iste cerkve na vseh avstrijskih deželah na jednotnih vodilnih načelih, ravno tako potrebuje jedna in ista narodnost jednakih načel. Jednako za jeden in isti narod more pa skrbeti samo jednotna organizacija, torej pa jeden sam organ in jeden in isti organ za jeden in isti narod,

Teh organov torej še ni, čl. XIX. se torej ni še izvršil. Ker pa spada osnovno šolstvo tudi v skrb pojedinih narodov, pač ni možno skrbeti primerno za isto šolstvo, dokler ne ustvarijo organov, ki bodo imeli v svojem področju varovanje in gojenje narodnosti in jezika vsakega naroda posebe. Ako ima kje tak narodni organ kaj opravila, mora se ponujati tak posel o obilici gotovo pri šolstvu in to na prvem mestu pri osnovnih šolah, od katerih je zavisno varovanje in razvijanje pojedinih narodnostij in njih jezikov.

Razvidno je iz vsega tega, da osnovne šole ne potrebujejo samo osrednjega organa, to je osrednje vlade in organov raznih cerkva in verskih družb, ampak tudi narodnih organov za pojedine narode.

Ker pa posebno osnovnih šol ni možno prav urediti brez narodnih organov ali narodnih zastopov za vsak narod posebe, je umevno, da je moralo osnovno šolstvo zaostati v narodnem pogledu v Avstriji. Ta nedostojnost je vzrok vseh hudih posledic in celó verskih; kajti vsak narod, ki sebe ljubi, — in kateri narod prezira sam sebe? — skrbi tudi za pravoversko-nravno šolsko vzgojo. Torej je tudi v cerkvenem, verskem interesu, da se vstvarijo najprej narodni organi za pojedine narode; potem bodo imele tudi razne cerkve lažo nalogo, da dobé prave verske šole.

Kakor pa bi ne mogli ustvariti verskih šol, ko bi ne bilo že osnovanih cerkvenih organov, ravno takó ni možno skrbeti za prave narodne šole, dokler se ne ustvarijo narodni organi. Ti in oni organi so zagotovljeni v temeljnih drž. zakonih, samó, da cerkveni že živé in so že bili pred vsako ustavo, v tem ko je treba narodne organe še le oživiti.

Narodni organi so uvet tudi osnovi šolstva, in zato je vsako drugo snovanje nezadostno in narodom skrito ali očitno pogubno. Pogubni so vsakateri šolski načrti tudi v verskem, najbolj pa narodnem pogledu. Tako se ne izvrši čl. XIX. smisla, da se dajo pojedinim narodom nalašč zato določeni narodni zastopi. Državni poslanci naj se ne slepijo; posledice ne bodo oni občutili ali sedanja narod, ampak občutili jih bodo zanamci pojedinih narodov, ako se ne pospnejo zdaj, da spravijo v življenje čl. XIX. Vprašamo samo: Kdaj naj se izvrši čl. XIX; če ne ob prilikah, ko se prenamejajo osnovni ali v obče šolski zakoni. Kje je očitniša potreba! Noben državni urad in nobena javna osnova ni narodom toliko nevarna, kakor pa šola, če ni pod narodnim nadzorstvom. Ako ima cerkev interes za verska zahteva narodna narodno in versko šolo. Narodu je potreba narodne in verske šole vsoporedna, v tem ko cerkev podrejuje svojemu verskemu interesu narodni interes. Zatorej imajo avstrijski narodi večji interes, potegniti, se za pravo šolo, najprej za pravo narodno in večino naravnost, za pravo narodno in krščansko šolo.

Po vsem tem odločno obsojamo vse one Slované, ki so toliko zaslepljeni, da se stavljajo samo na versko stališče ali ki hočejo na nazaj kazati, da so pravi katoliki in podpisujejo peticije za Liechtensteinov načrt. Liechtenstein je dober Avstrijec, mi nimamo nič proti njemu; ali njegov načrt je nesrečen, ker je v kratkovidnosti zanemaril narodnost in prvi pogoj za pravo krščanstvo, namreč osnovo šole na narodni podstavi. Te narodne podstave pa nikakor ne dosežemo s krpanjem v načrtu Liechtensteinovem; narodna postava zahteva narodnih organov. Potem bo šola verska in narodna ali narodna in verska. S tem se zabranjujemo proti vsej kratkovidnosti, hudobiji in proti vsakaterimu hinavstvu. Državne poslance vseh slovanskih narodnostij pa spominjamo, da je ob tej priliki trenotek, da dokažejo, kako nesposobni so deželni zastopi za pravo narodno šolstvo, in da dobimo za to prave poti, samo če se odvzame vsa oblast v narodnem oziru deželnim zastopom, in se vstvarijo narodni zastopi. *Videant consules!*

Madjarska ideja in verska svoboda.

Na Ogerskem je madjarska liberalna vlada pod vodstvom Tisze na krmilu. Tisza je ljubljeneč nemških in židovskih liberalcev tudi v naši polovici cesarstva. Kar ukrene madjarska vlada, da je liberalcem po godu, proslavljajo ti obširno po svojih glasilih tudi v naši državni polovici. Kar pa jim ni prijetno, zamolče, in ker zelo zajemljejo tudi avstrijski Slovani pouk o javnem

življenju iz nemških liberalnih novin, zvedó tudi oni z večine samo to o madjarski politiki, kar jim poročajo nemško-židovski liberalci.

Takó se vrše na Ogerskem važna dejanja, ne da bi kaj posebnega zvedeli o njih, če nočejo liberalne novine. Madjari pa ostanejo tako vedno na dobrem glasu, naj si bodo njih ukrepi liberalni ali ne. Madjari in njih

prijatelji skrbé, da jim svet pridevlje neomejeno lastnost liberalnosti, viteštva in politične modrosti prve vrste.

Dejanske razmere pa ne kažejo tako svitlega lica, in v državni zbornici v Budapešti pride na vrsto mnogokakova izjava, ki ne svedoči ravno o velikosrčnosti madjarskega liberalizma. To se je jasno pokazalo tudi 9. februarja t. l. Poslanec Daniel Iranyi je namreč stavil predlog, da bi vlada osnovala načrt zakona o svobodi vesti in vere ter naj bi ga predložila državnemu zboru kot lastno predlogo v potrjenje. Ali kaj je odgovoril na to minister prosvete Trefort? Rekel je, da za to ni še čas. On ne more Iranyiju pritrditi zaradi važnih političnih pomislikov. On je tega mnenja, da pravoslavja ni poštovati samo z verskega stališča, ker obseza ono ob enem vprašanje narodnosti in moči. Še celó katoliški Slovani da si zopet želé slovanske službe božje, in težavno bi se bilo upirati taki želji, ko bi se uvedla popolna svoboda vesti in vere. Madjarska državna ideja in pa madjarska kultura da govoriti proti predlogu Iranyijevemu, če ravno bi se minister drugače zlagal s predlogom. Vlada da bo imela pri vseh takih vprašanjih pred očmi vedno zakon in interes ogerske države in madjarske kulture.

Dasi je Iranyi svoj predlog utemeljeval na vse strani, je bil vendar odbit.

Iz Iranyijevega predloga vidi politični svet, da ogerske narodnosti nimajo ustavnega zakona, ki bi zagotavljal svobodo vesti in vere. Tega civilizovani narodi drugod morda še vedó ne. Nemški liberalni listi se najbrže sramujejo razkriti toliko nedostatnost one ustave, ki jo toliko hvalijo, in so se najbrže branili poročati obširniše o neliberalni izjavi ministra Treforta nasproti predlogu Iranyijevemu. Zategadelj tudi najbrže ni spregovorila „N. Fr. Pr.“, glavna tostranska podpornica madjarske liberalne vlade, posebe o tej izjavi, ampak se je omejila na nekoliko drobno tiskanih stavkov (v št. od 10. febr. t. l.)

Nemški liberalci so v veliki stiški nasproti madjarskim političnim prijateljem; kajti oni vendar ne morejo odobravati mišljenja madjarske vlade, katero naravnost nasprotuje ustavi, veljavni za narode, zastopane v državnem zboru Dunajskem. Kajti člen XIV. osnovnih zakonov naše ustave naravnost govori, da pri nas „je vsakteremu državljanu zagotovljena popolna svoboda vere in vesti,“ in vsled tega „vživanje državljanskih in političnih pravic nezavisno od verskega izpovedanja.“

Madjarski liberalci pa, ki so glasovali v zmislu izjave ministra prosvete, proti predlogu za uvedbo svobode vere in vesti, so razodeli ravno s tem, da merijo politične in državljanske pravice po posebnem vatlu. Njim je veroizpovedanje ob enem „vprašanje narodnosti in moči.“

V tridesetletni vojski so se borili za versko svobodo, in na Ogerskem pa te svobode še zdaj ni. Torej

je ogerska ustava v tem pogledu tam, kjer so bili na Nemškem pred 250 leti ali na Francoskem že pred 300 leti. In vendar slujejo in se hočejo slaviti Madjari kot svobodomiseln narod na jedni in isti stopinji svobode z drugimi civilizovanimi narodi.

Minister Trefort je izjaval posledico, da bi se ne mogli ustavljati katoliškim Slovanom, ki hočejo uvesti slovansko službo božjo, ko bi se uvedla na Ogerskem popolna svoboda vere in vesti. Nù, v cislitavski polovici niso se bali tudi takih izvodov kot posledic zakona o svobodi vere in vesti. Vsa čast v tem pogledu snovateljem avstrijske ustave, ki obseza poleg drugih državljanskih pravic v XIV. članu tudi svobodo vere in vesti. V členu XV. pa dovoljuje vsaki priznani cerkvi, da sme urejevati samostalno svoje notranje zadeve. V tem se avstrijska ustava zлага z ustavami zares civilizovanih držav in narodov. Te ustave se trdno držé tudi državljani in narodi, zastopani v državnem zboru Dunajskem. Kakor se boré narodi za izvršbo člena XIX., ki zagotavlja narodom narodnost in jezik, ravno tako si ne dajo kratiti svobode, zagotovljene v členu XIV. istih osnovnih zakonov, ki govori o popolni svobodi vere in vesti.

Ustava se je dala v državnem interesu narodom, in v istem državnem interesu je, da se ustavni členi varujejo v skupnosti, kakor v pojedinosti.

Ustava naše polovice se torej v važnem delu odlikuje pred ustavo ogersko, in duh, ki je v naši ustavi, daje državljanom in narodnostim naše polovice večo svobodo v mišljenji in gibanji.

Pomilovati nam je one narodnosti na Ogerskem, katere morajo trpeti celó zaradi vere in vesti.

Kedar se bodo madjarski liberalci vtikali v tostransko gibanje, jih pač na podstavi takih razmer in dogodkov, kakeršen se je pripetil 9. febr. t. l., utegnemo zavrniti, da naj pometajo najprej pred svojim pragom. Mišljenje madjarskih liberalcev, ki je jednako z mišljenjem narodov srednje Evrope pred 300 leti, pač nima vzrokov, očitati slovanskim narodom, kakor da bi bili nazadnjaški. Tudi nimajo madjarski liberalci in njih somišljeniki pravice povdarjati, kakor da bi bila madjarska kultura kdo vé kakó razvita. Ta kultura se hoče pospenjati na škodo narodov, ki ne uživajo niti svobode vere in vesti. Tudi ne more biti kaj na trdnem madjarsko liberalno gospodarstvo in vladanje, ako madjarski liberalci gojé „državno idejo“ na podstavi verske nesvobode.

Kaka mora še le biti politična svoboda, ako niti verske ne privoščijo madjarski liberalci raznim narodnostim! V resnici ni še poginil čut sramožljivosti v nemških liberalcih naše polovice, ako zakrivajo z molčanjem versko nestrpnost svojih madjarskih prijateljev. Zato pa nam je toliko bolj obsojevati ona nemško-židovska liberalna glasila, ki se spozablajo, da ne pišejo na Ogerskem, ampak v naši polovici, ki se spozablajo, da imamo v

naši ustavi ne samo člen XIX., ampak tudi XIV., in ki se vedejo zlasti proti Slovanom, kakor da bi v naši ustavi ne bilo člena XIX., in ki se vedejo v novejšem času seštevno, kakor da bi ne imeli ustavnega člena štirinajstega! Za Slovane da bi ta člen ne veljal, v tem ko ravno Židje razsajajo, češ, da ni več pri nas verske strpnosti. No, Slovani, zastopani v državnem zboru Dunajskem, bodo, nadajamo se, znali varovati versko

svobodo po ustavnem osnovnem členu XIV. in narodno enakopravnost po ustavnem osnovnem členu XIX. tudi brez židovskih in nemško-liberalnih glasil in kljubu verski in narodni nestrpnosti madjarskih liberalcev, ki bi bili radi, da bi se zjednačila naša svobodnejša ustava z ono ustavo na Ogerskem, ki jo zagovarjajo Madjarom, „madjarski državni ideji, madjarski kulturi“ na ljubo. Zastava je naš zaščit!

Katerim narodom je nadarjenost nevarna?

Evropska velika, pa tudi mala politika ima zadnjih desetletij največ opraviti s tem, da vstvarja nove države, nove mejnike državam in narodom s pomočjo narodnostnega načela. Ta politika ni zadovoljna, da bi samo zedinjevala in družila sorodne in istojezične narodne odlomke v jednotne politične skupine, ampak podjarmlja umetno tudi tuje narodnosti, s tem tujim narodom jemlje znake svojstvenosti ter jih potem vsaj po zunanosti prireja narodom, ki dajejo državam ime in obliko.

Iste evropske države raztezajo svojo moč pa tudi v druge celine ali dele sveta. V teh delih naseljujejo svojce ali, če tega ne morejo, pa podrejujejo narode teh celin sebi toliko, da dobivajo od njih vsaj gmotne dobičke.

Prvotni prebivalci drugih svetov pa spadajo k drugim pasmom, imajo popolnoma drugo kulturo, ali pa so kulturno na najnižjih stopinjah. Ti oddelki človeštva živé v mnogih delih naše zemlje še po divjaško, in da niso še čisto nič ali pa samo malo razviti, ni kriva samo njih okolica, narava in podnebje, ampak tiči vzrok naravnost v vrsti pasem samih. Narodnosti, kakor jih zasledujejo in opazujejo v Avstraliji, na otokih seštevno tihega morja, v Afriki in drugod, nimajo duševne zmožnosti, da bi se mogle pospeti znatno više. Pri njih zmore človeška vzgojevalna modrost jako malo. To dobro vedó „nositelji evropske kulture“, in zato niti ne poskušajo, da bi divjakom vsiljevali svoj jezik in posebnosti evropskih narodov.

Evropski državniki in politiki so srečni, če za njih jako posvetne namere napravljajo pot oznanovalci raznih krščanskih veroizpovedanj. A ti misijonarji sami so toliko previdni, da ne vsiljujejo malo razvitim ali divjim narodnostim tega, za kar niso sposobne, čemur bi se torej nikdar ne priučile in privadile.

Karkoli sprejmejo divji ali nenadarjeni narodi od Evropejcev, prenarédé in si predočujejo po svoje. Še toliko vzvišena misel, še toliko plemenit kulturni pomoček ne more imeti pri takih prebivalcih enakomernega vpliva, kakor pri zmožnih narodih.

Nizko pasmo, neplemenito pleme poniža in poslabša tujo višo kulturo takoj, ko jo sprejema. Vsaka misel in vsako posnemanje pri prisvajanju nepoznane kulture izgubi, rekli bi, veliko odstotkov v posesti nižih narodnostij; kar si prilasté, prestvarijo po svojih močeh, sposobnostih in ukusih, in ko ogledujemo in primerjamo te prenarébe in pretvorbe, razkrijejo se nam v drugih podobah, v drugih oblikah. Spremembe so tolike, da jih obsojamo kakor prave pokveke in spake.

Kretanje in gibanje, ki je izvršuje Evropejec, je pravo pretvarjanje, če je posnema divjak, in tako izgubé vsi kulturni zakladi, ki jih izročimo nižemu pasmu.

Vsled te dejanske resnice ne pride nobeni evropski državi na misel, da bi tujčila divjake in niža človeška plemena. Evropskim narodom bi se zdelo, da pokvarijo sami sebe, ko bi na zunaj dali nižim plemenom to, kar imenujejo bistvo svojih narodnostij. V greh bi si štel, ko bi si pridruževali divjake jedino zaradi tega, ker so jim morda usilili to ali ono zunanjo stran svoje kulture. Rekli bi si, da omadežujejo lastno kri, ko bi sa narodnosti niže vrste pridruževale njim in se z njimi jednali.

Niža pasma, duševno nizka plemena in nezmožne narodnosti kažejo po takem najjasneje, da tiče v raznih delih človeštva dejanske razlike tako telesne, kakor duševne. Kar pa je tu očitno zaradi velikih razločkov, je resnično tudi pri onih narodih, ki so sicer bliži, ali na mnogo strani vendar še vedno različni. Ali takih razlik evropska politika ne poštev. Ona meni, da zmes takih razlik ne škoduje asimilujočim narodom ter više poštev državne, zgolj politične interese, nego to, da bi se ohranila narodnost čistokrvna in razvijala v kulturi po svojstvenih zakonih.

Evropska politika ceni povečevanje itak velikih centralizacij više, nego pa samostalno razvijanje narodov, in ne praša čisto nič potem, ali s takim ravnanjem v resnici tudi koristi človeštvu. Tega vprašanja tudi mi tukaj nočemo preiskovati. Iz take politike pa je razvidno toliko, da so divjaki ali narodi nižjih pasem brez vsake nevarnosti pred asimilovanjem z drugimi narodi boljših plemen. Nižih narodov bi zmožniši narodi ne

jednačili s seboj, tudi ko bi se prvi zato ponujali, in bi celó volja od te in one strani nič ne izdala, ker so naravni zakoni silovitiji od volje še toliko mogočnih narodov in političnih sil.

Dalje pa dokazuje ravno današnja evropska politika, da meri ona sama [evropske narode poprek z istim vatlom zmožnosti, ker, ako bi bila ona toliko krepka, kakor je voljna, bi asimilovala brez pomisleka kolikor možno evropskih narodov z jednim in istim narodom. Evropska politika dela dandanes na to, da bi napravila malo število velikih skupin, ki naj bi dobile zunanje lice isto tako majhnega števila narodov, velikih narodov,

Asimilovanje naj bi pa po načelih te agresivne politike zadelo najbolj slovanske narodnosti, ki so raztresene in raznesene tu in tam po Evropi. Že ta namera sama kaže, da prištevajo slovanske narode plemenu, ki je vredno zjednačenja z drugimi evropskimi narodi. In ker se ti narodi ponašajo z veliko zmožnostjo, dokazujejo sami, da poštevajo tudi Slovane med enakovrstne, jednakonadarjene narode. Drugače bi se bali njih združenja, kakor se ogibljejo Zamorcev, da jim ti ne pokvarijo plemenitejši krvi.

Ker je ta resnica za nižja pasma in za Slovane neoporečna, sledi zopet iz tega, da sposobniši narodi so zaradi svoje narodnosti v večji nevarnosti, nego pa nižja plemena. Slovanom je toraj z jedne strani velika čast, da jih civilizovani svet ima za vredne svoje družbe in celó najtesnejše združbe; z druge strani pa preti njih narodnosti poguba ravno zaradi vrednosti, s katero jih postavlja evropska politika v jedno vrsto s civilizovanimi narodi iste Evrope.

Ta politika dela prav za prav s trojim načelom, da bi istovrstne narode spojila z narodi določenih političnih skupin. Najpridrziše je ono načelo, ki brez vsakega prejšnjega pripravljanja podjarmlja in potem zjednačuje ali raznaroduje druge narode. Tudi taka načela je že izvrševala evropska politika od 1848. leta naprej. Drugo načelo je, jezik kaki narodnosti jemati po raznih potih in isto narodnost potem razglašati za svojo. Tretje načelo pa je, da puščajo jezik, pa povdarjajo, da dotični narod ima tujo kulturo, da torej pripada oni politični skupini, od katere si je izposojeval ali pa so mu proti volji vsiljevali kulturna sredstva.

Najnevarniše načelo je ono, ki kar podjarmlja narode ter jih začinja tujčiti po jeziku in kulturi.

Taki sili se ne more ustavljati noben manjši narod, naj si je bil poprej že individualno okrepljen in utrjen po lastni kulturi, ali pa ne. Vendar pa velja tu zopet prejšnji zakon zmožnosti. Kolikor bolj je nadarjen narod, toliko lažje si prisvoji, če je prisiljen, tujo kulturo, In ker so Slovani v obče jako zmožni in sprejemni, so v toliko večji nevarnosti, da jim tuja sila zbrise zunanje znake lastne kulture.

Najnevarniša je Slovanu lastna nadarjenost gledé na priučenje tujega jezika. Narava slovanske in Slovana sploh, da si prilasti razmerno kaj lahko tuje, vsaj jezike indoevropske skupine. In poslednje je jedino tukaj poštovati praktično.

Če je nadarjen narod ob jednom malo razvit ali brez posebnega kulturnega razvitka, je pač očitno, da se toliko lažje potopi v tuji kulturi. Saj, ako ga priklopijo enakovrstnemu, pa kulturno bolj utrjenemu narodu, je naravno, da v politični družbi in združbi prijemlje kos za kosom tuje kulture. Ako je bil ubožec v kulturi, je tuja kultura zanj najprej nekaj novega, in konečno se tej novosti ne ustavlja, ker nima — s čim.

Kolikor je v takem podjarmljenem in potem s tujo kulturo potujenem narodu še lastne, individualne, zlasti duševne moči, omaga tudi ta moč nasproti tuji kulturi. Kajti, ko bi hotel podjarmljeni narod iz sebe vstvarjati kaj novega, mu to zatrejo že pri korenini, ker mu ponujajo že drugo, že utrjeno, za njega novo.

Nadarjen narod, ki ga spravijo politično pod druge politično in kulturno krepkejše narode, ne more se ustavljati tuji kulturi, ker je poslednja nekaj pozitivnega, zaradi politične premoči tujstva ob jednom nekaj močnejšega. Podjarmljeni narod take vrste mora konečno omagati, ker nima nič analognega, s čimur bi stavljaj dele svoje kulture nasproti raznim sranem tuje kulture.

Kultura je po vsem tem oni pripomoček, ki še politično premaganim in zavisnim narodom pomaga vsaj toliko, da jih tuja kultura ne more spraviti takoj tudi v kulturno zavisnost. Politično zavisen, pa kulturno kakor si bodi utrjen narod je še celó sredi tuje kulture kakor poseben otok s strmim pobožjem, vsled česar ne more tuja kultura lahko do njega. On se brani proti valovom tujstva, in tu se še le zavé, kake dragotine in bisere obseza lastna kultura. Tak narod še le vé ceniti domače npravstveno življenje, cerkvene običaje in obrede, domače pravo in vsakovrstne šege. Ko bi bil vedel tak narod, da pride v tujo politično zavisnost, bi bil gotovo še veliko bolj utrjeval svoja lastna narodna svojstva, nego jih je blažil v resnici.

Mnogo je slovanskih manjših narodov, ki niso v nevarnosti samo zaradi politične zavisnosti, ampak tudi zaradi tega, ker se jim tujstvo preveč vsiljuje, še predno so politično popolnoma v tuji oblasti. Mnogo slovanskih manjših narodov je oslabeledo kulturno, ker je delovala na nje preveč kultura tujih narodov. Ko bi jih zadela osoda, da bi prišli v popolno zavisnost tujih narodov, torej pod vpliv tujih kultur, bi se ti narodi kmalu potopili v morji teh kultur. Ta nevarnost je toliko večja, kolikor nadarjeniši, sprejemniši in kulturno ubožniši so dotični slovanski narodi.

Ker vladajo v Evropi zdaj taka načela agresivnih držav, katera pomnožujejo nevarnost tem narodičem, je

pač poslednjih dolžnost, da se zavedajo te nevarnosti. Slovanskim narodičem je največa naloga, da se poprimajo brez odloga one kulture, kakor ugaja najbolje njih svojstvom. Spominjati se jim je, kaj so že imeli svojega; spominjati se jim je tega, kar so njih predniki gojili skozi stoletja. Pozornim jim je biti na vse one strani, kjer so bili tudi majhni početki lastne izvorne kulture.

Kjer je zavest duševno razvita, zna tudi iz malih kalij ustrojiti veliko. Mojstru je treba za veliko poslopje malo osnovnih črtic, in tako utegnejo tudi kulturno oši-

beli narodi slovanski sezidati iz lastnih kamničekov dostojno, trdno poslopje krepke kulture.

Samo z utrjeno kulturo se ubranijo manjši narodiči tujim kulturo. Dokler pa se ne pospnejo z lastnimi kulturami, ki ugajajo njih naravi, jim preži nevarnost potujčevanja. Slovanski zapadni narodi pa izprevidijo iz takega premišljevanja, kje jim je začetni in nemudoma delati dalje; kajti oni so zmožni in oslabei po tujem vplivu: takim narodom pa je zmožnost najnevarniša.

Podgornik.

Ivan Gundulić.

Podavši v št. 3. v članku o Ivanu Gunduliću njegovega „Osmana“ glavno vsebino, izpregovoriti čem v naslednjem malo obširneje o tem pesniškem delu, — to seveda ne priobčujoč toliko svojih mislij, nego temveč samo razsodbe raznih drugih pisateljev, čijih dotične ocene so mi bile pri rokah, a med katerimi mi bode posebno vodilo razprava Ad Tkalčevića v „Osmana“ drugem izdanji 1854. Pa dasi i ta ocena ne bode niti popolna niti dovršena, vendar-le bomo iz nje tudi mi vsaj nekoliko mogli „opaziti to ali ono izvrstnost in uvideti to ali ono pogreško“ največega pesnika slovinskega, oziroma najznamenitejšega dela njegovega, rekše Gundulićevega „Osmana“.

Kakor že omenjeno, pravi Tkalčević, imenovano delo Gundulićevo presojuje: „Teško je odločiti, v katero vrst pesništva gre Osman; kajti pesnik, položaj glavnih oseb, mnogobrojni umetki in izraz so lirični, a hrabri čini i Vladislava i Osmana, kateri se prilično navajajo, opominjajo, da bi imel biti epos“. No vsi stari in noveji presoditelji zmatrajo „Osmana“ za epos, dasi ni povse omerjen o opraviilih epopeje. — Kakor Ljubiću, zdi se tudi Tkalčeviću čin Osmanide neznaten; „kajti traje samo od Chocimske bitke do Osmanove smrti (— po priliki štiri mesece —), a v tem času se ni dogodilo nič važnega, razven da je Osman namenil razorožiti janjičare. Škoda (pristavlja Tkalčević), da se je Gundulić tako zôžil; kajti čin mu nima one plastične obilnosti, brez katere se ne more izvesti nič živega in zanimivega“.

Nadalje veli Tkalčević, da se Gundulić, sestavljajoč to delo pesniško, ni držal pravil, katera je bil naznačil Aristotel, a pozneje umno predelal Horacij v listu Pizonom; pa po tem sodi, da je naš pesnik, zavrgši navlašč ista pravila, na nekaterih mestih upravo pogrešil. „Najpreje (pravi) ne morem da v Osmanu odobrim one kitice, s katerimi pesnik črtajoč sodržaj dela, pozornost čitatelja preveč napinja. Kajti ako se v vsakdanjem življenju težko podnaša obečanje katerega povestnika, da bo

pripovedoval nekaj lepega; koliko bolj se ima zameriti umetniku, kateri je svoje delo tako sijajno in vzvišeno začel, da se kasneje ne more niti povzdigniti do tolike višine, kam li nadkriliti jo?“

Zatem Tkalčević trdi, da v „Osmanu“ ni jedinstva čina, ker v pesmi ni samo jeden glavni junak, temveč se med ostalimi osebami jednako odlikujeta dva; i Vladislav i Osman. Pravi namreč: „Pesem nima pravega središča, okoli katerega da se vse vrti in kreta. Kajti po naslovu in smeru sodil bi, da je Osman junak eposa, a po opisu hrabrih del, katera se često na dolgo snujejo, rekel bi Vladislava, kateri je tako vzvišen, da ne more biti manjši od Osmana“. — Ker se sicer i za epos pač ne zahteva baš vsekdar in povse strogo jedna jedina glavna oseba, katera bi bi bila glavni junak tudi vsega eposa, zato je že J. Ant. Kaznačić poskušal stvar protolmačiti, kažoč, (kakor nam javlja Tkalčević), da je Gundulić Vladislava poveličal zarad tega tako, ker mu kot pesnik ni smel odvzeti čare slave, s katero ga je svet obvil kot zmagalca, — dodajoč, da je Vladislav velik v dejanji, a Osman v trpljenji. — No, ako pritr-dimo sedaj hipotezi Pavićevi, započeti v Izvestji gimnazije Požeške l. 1871. in nadaljevani v Radu jugoslavenske akademije knj. XXXII. — čemur sicer nekateri Hrvati nasprotujejo, poimenoma profesor Fr. Marković — pač bi nam stvar bila posve jasna in tudi upravo naravska, ter niti ne more biti drugače, nego da ste v „Osmanu“ dve središči. Profesor Armin Pavić namreč dokazuje (— zarad celotne misli to ponavljamo —), da je Gundulićev „Osman“ delo nedovršeno, sestajoe prvobitno iz dveh eposov: v prvem da se opeva zmaga poljska (Vladislavija) l. 1621.. a v drugem (Osman) nesrečna smrt sultanova l. 1622. Pozneje da je pesnik hotel sestaviti ti dve pesmi v jedno kot vzrok in nasledek ter je po tem širil in prenašal prvo; todà prehitela ga je smrt (1638), in tako ste ostali pevanji 14. in 15. neizpevani, a tudi ostala pevanja nepredelana prema novi namisli pesnikov.

Toliko v obče o eposu. Prehajamo k pojedinostim.

Kar se tiče pesniškega merila, zložil je Gundulić svoje delo v samih osmercih, katere je poredal v kitice od štirih vrstic tako, da se dve zadnji slovki v stihih na izmeno ujemate; ali kakor bi se pri nas tudi reklo: „Osman“ je zložen v četverostopnih trohejih, ki so razdeljeni na strofe od štirih verzov v mehko (ali žensko) prestopno rimo. Tó je sicer pri našem pesniku res divna umetnost, da je vso epopejo izpeval takó vešče in skladno; ali vendar je kratki in veseli osmerek bolj prikladen za lirsko poezijo, nego li za opevanje činov epskih, katere pač še oslabljuje. Za tú vrst pesništva, namreč za epiko, je pri nas Jugoslovjanah gotovo najprimernejši krasnozvočni in velečestveni deseterec peterostopni trohej, (kakor je to že opomnil tudi naš St. Vraz). v katerem merilu tekó malone vse srbske in hrvatske narodne pesmi junaške.

Ritem je v „Osmanu“ dakakor gladek in blagoglasičen. „V tvorjenji stihov“, veli Tkalčević, „Gundulić ni še nikdo prekosil, ali gledaš različnost zlogov ali lahkočo izraza, ali okroglost stihov ali pa uglajenost kitic. Da so nekatere hrapave, to se ima pripisati nekaj težkoči zlogov, nekaj pa temu, ker je pesnika smrt preprečila, da dela konečno ni ugladil“. A odobravati se vendar le morejo elizije in siniceze, kakoršnih se pri Gunduliću nahaja pač prepogosto, n. pr. takoj I. 4, 7: „Kolo od srieće u okoli Várteći se neprestaje: Tko bi gori, eto 'e doli, A tko doli, gori ustaje. — Od izdajstvah i od zasieda' Ogradjena 'e glava u cara J u čas se sгода ugleda, Od ké nebi pametara“. Ali XX. 96, 116: „I da umàrla pamet mani Odlukam“ se svojim' kriepi; Jer gdie nèsja zrak sunčani, I s očim' su ljudi sliepi. — Tko mre v boju, s dobrim svacim' Ti mu obeča raj preliepi, Neka posluh se u junacim J pogàrda smàrti ukriepi.“ Idr.

O jeziku Gundulićevega „Osmana“ piše dalje Tkalčević: „Misli so izražene z jezikom, kateri se je vzdignil nebu pod oblake, in razsvetljene s plamenom figur in trop, razpihanim ponajveč na narodnem ognjišči. V tem oziru mu ni ugovora, razven da je ostavivši delo neuglajeno, nekatere trope preveč često upotrebljeval, kakor o „solnci in meseci“, katera te še preveč razsvetljuje. Nahajaš v njem tudi takoimenovano igro mislij in besed, katerih ima na srečo samo toliko, kolikor je potrebno, da te razblažijo in navdušijo. — Izraz je skoz in skoz liričen, a malo kedaj je prema važnosti činov, kateri se opisujejo. Od vseh prizorov najboljši je v tem

pogledu „o peklu“, kjer se izraz s činom tako srečno tekmuje, da ga malone nadkriljuje.“

No, da si je Gundulić za književno delo svoje na mesto tedaj še z večino navadnega čakavskega narečja vsprejel lepše, krepkeje in obširniše narečje štokovsko, vendar je še pridržal tudi nekaj starih oblik in izrazov. Tako ima v svoji pesmi n. pr.; rieħ, rieše, nam. koji, rekoše; saj sá, sé nam. taj, ta, to ali ovi, -a, -o; ki, ká, ké nam. koji, -a, -e; má, mé nam. moja, -e; peset — petdeset; dvaš, triš — dvaput, tripud; doje, poje nam. dodje podje; u miesti nam. u mestu; kami za kamen. Od dveh samoglasnikov na koncu slovke izpuščal je zadnjega, n. pr. čas = čast, vrsnik = vrstnik. Pridevnike je v sklonih pomehčaval podobno kakor samostavnike: u visocih gorah, od mnozieh. Substantiv „nebi“ stoji v rimi kot indeklinal. (s nebi, k nebi, na nebi, pod nebi), istotako subst. „ljubi“ (= ljubovnica, žena) itd. Tudi vpliv italijanščine se vidi večkrat v sklanji, ter se n. pr. zajmeni „svoj“ in „njegov“ često zamenjavate; „moj, tvoj“, „naš, vaš“ stoji namesto „svoj“, da tudi časih moti razum; predlog „od“ z genitiv. substantiv. rabi mu namesto adjektiva, kakor italij. „di“: slava od junaka, doba od noći, vile od gorâ itd. Pa tudi trpna oblika vlada pregostokrat; idr. Z besedo, sklepa Tkalčević, „Gundulić je našemu krasnomu jeziku prišio mnogo talijanskih krpâ“.

Poglejmo nadalje nekoliko „Osmana“ notranjo osnovo. — Slišali smo že, da ves epos Gundulićev obsega dogodke po priliki štirih mesecev, začenjajoč s povratkom Osmanovim izza chocimske bitke v Carigrad do njegove smrti. Tu je menda za takó kratko dobo pesniku nedostajalo velikih, znamenitih činov, kakoršnih je treba za tako vzvišen pesmotvor. Da torej ukrasi in povzdigne glavni čin, vplel je Gundulić v svojo epopejo tem več epizod, od katerih se jedne vrté okoli Vladislava, druge okoli Osmana. Ti umetki, pripazuje zopet Tkalčević, „ako tudi so jako različni, vendar so z neko tajno umetnostjo takó vešče spojeni s svojimi stožeri, kakor da so se skupaj zrasli. Takó je Gundulić, ne imajoč velikih skal, iz malih kamničkov sestavil zgradbo, katera je jako podobna mozajiki; pa je v tem pokazal tvorno moč svojega duha in zasluži slavo, s katero ga je svet obsul.“ Več téh umetkov izumil je pesnik sam, kakor n. pr. zgođe Krunoslavine, junaštva Sokoličina, Varšavsko palačo itd.; a nekatere je povzel tudi od italijanskih pesnikov, ter je n. pr. dvoboj med Krunoslavo in Sokolico mnogo podoben borbi med Brandamantom in Marfisom v Ariostovem „Oslando furioso“.

(Konec prih.)

P s o g l a v c i.

Zgodovinska slika.

Česki spisal Alojzij Jirásek.

Poslovenil Vacerad.

(Dalje.)

Stal je tu v mogočnem, trdem širokokrajniku na meji pri šipkovem, brezlistnem grmu, čegar rdeče ovočje je tu in tam že postalo rujavkasto. Veter se je lahko igral z njegovimi dolgimi lasmi, z belo snknjo brez gombov, pri vratu razgaljeno, in z jermenimi pri irhastih hlačah, do kolena segajočih. Akoravno je sijalo solnce, bilo je dosti hladno, in veter ni pospeševal toplote. Vendar ni pritegnil Matej Pribek svojega belega župana k telesu, da niti ni zapel telovnika popolnoma, samo prosto spetega. Prenesle so njegove mogočne, široke prsi dihal mrzlejših vetrov, nego je bil ta, ki je vlekel sedaj od gozda po pusti pokrajini. —

Temno miren, nagubančen Pribekov obraz je gledal uprto proti Kozini in njegovemu tovarišu. Ustni širokih ust bili sta tesno zaprti, tako da se je vlekla pod spodnjim dolga grba nad mogočno golo brado.

Tako je stal tu resno, nepremakljivo kakor kip, poslednji hodske zastavonoša in se ni niti ganil, ko je ogovoril sedaj bližajočega se Kozino:

„Kod se klatiš, Kozina, ko ti podirajo mejnike?“

Te besede, na videz brezbrizno izgovorjene, so ustavile na mah mladega gospodarja.

„Meni? In kje?“

„Tam-le, na glinjavah —“

„In kdo?“

„Gosposka —“

Kakor bi treščilo v Kozino. Razburjen, toda kakor bi še ne verjel dosti, je upiral debelo oči na starega Hoda, ki je sedaj dodal:

„Žalibog, tako je. Šel sem mimo. Oskrbnik je tam iz Trhanova in dvorski hlapci.“

„Da bi jih plental bes!“ vzklikni je razjarjeno Iskra. Njegov tovariš pa se je obrnil kakor pičen isti trenutek, ko je dogovoril Pribek, in je zdirjal skoku v ono stran, kjer je bilo njegovo imenovano polje. Dudak za njim. Hitela sta, kakor da bi bil počil glas, da v vasi gori.

Morda bi ne zgrabilo niti tako poročilo mladega gospodarja takó.

Matej Pribek zrl je za hitečima in pomislil:

„Da bi te, Kozinov fante, ne odgnali kakor mačko od mleka!“ —

Na vznožji višave, za katero se razteza Ujezd, že blizu Trhanova, stala je na meji zoranega polja mogočna lipa. V golem vrhu oglašalo se je glasno šumenje, kakor bolestni vzdih. Poslednji so že. Globokeje in globokeje zajeda se zvoneča, zobata pila v mogočno telo

starodavnega drevesa, ko so jej olajšale že prej sekire pot z globoko zaseko. Pod lipo stojé trije možje, trhanovski osbrbnik in dva robata dninarja, marljivo sledeč delu dveh hlapcev, ki klečé in vsa potna hitro žagata, med tem ko tretji tovariš, privezavši v vrhu na mogočni veji vrv, pleza sedaj doli.

Tam nasproti v bližnjem Trhanovu prihajajo ljudje pred hiše, in vsak izmed njih gleda iznenaden, z grozo, kaj se godi s Kozinovo lipo. To je novo nasilje gosposke! Kdo bi se sploh drznil na tako staro, stoletja tu stoječo drevo, ko bi niti ne bilo posvečeno s tem, da deli imetje, da je od davna po pravu poznan mejnik!*)

Toda oni-le tam se ne brigajo za to, ne bojé se križa vrezanega v deblo, ki kliče: „Ne kradi! Ne želji, kar koli je tvojega bližnjika!“

Vendar sedaj so ostrmeli mahoma vsi, in oskrbnik je nagubančil čelo. Žaga je umolknila; vsi so se obrnili v ono stran, od koder je zagrmel nanje mogočen krik. Kakor besen vihar se je gnal po rebru navzdol mladi Kozina in za njim Iskra Gregec.

Ves zasopen, rdeč stal je tu pod drevesom. Za trenutek nastala je globoka tišina. Jedinó lipa je temno šumela. Hlapci so pogledavali z oskrbnika na Kozino. Ta za trenutek spregovoriti ni mogel, od razburjenosti. Tresel se je, oči so se mu svetile, dokler ni naposled zagrmel:

„Kdo vam je dovolil to?“

„Nihče. Gosposka je to ukazala,“ zavrnil ga je oskrbnik, izgovarjaje ostro besedo „ukazala“. Potem se je obrnil k hlapcem in zapovedal skratka:

„Žagajte dalje —“

„Niti ne ganite se!“ zakričal je Kozina. Postava njegova je, vzravnavši se, rekel bi, vzrastla. „Jaz sem tu gosposka, jaz tu gospod. To je moje drevo, to so moja tla. To so imeli moj oče, in ded in praded —“

„Toda ti je ne boš imel! Našlo se je v pismih, da je to polje lastnina gosposke!“ —

„Ta vaša pisma! V teh je tudi stalo, da ne veljajo nič naše svoboščine, naša stara prava — haha — Vzeli ste nam vse, napravili iz nas tlačane in hoteli bi še ta kosec zemlje, ki nas živi! Tatovi! Niti tega svetega križa tu se ne bojite!“

„Molči!“ zakričal je oskrbnik, razdražen po teh besedah.

*) Za starodavnih časov so bila, kakor povsod pri nas, tako tudi na Hodskem drevesa „za mejo postavljena“, in v znamenje tega križi vsekani v njihova debela.

„Da bi še molčal! Mi imamo svoja prava in svoboščine! Po katerem pravu vi —“

„Po gosposkinem pravu, neumni trap! Te tvoje svoboščine pomagajo ti toliko, da moraš, ko bi ti zraslo na glavi drevo, in bi mi rekli: „Razžagajmo je,“ držati kakor hrast, in da se niti ne ganeš, niti ne črhneš!“]

„A to bomo videli!“ In že je bil prav pri deblu, in zakričavši na hlapce, odbil je jednega na mah od žage. Iskra Gregec za njim, kliče, naj ima pamet. Toda v tem je priskočil že tudi oskrbnik kakor naščuvan in segel po kmetu, da bi ga odgnal. Kozina s tem razjarjen, ga je odbil takó, da se je opotekel.

„Proč, gosposki maček, da te ne zadavim!“ kričal je mladi kmet, toda v tem so se že usipali nanj hlapci, kakor jim je ukazal oskrbnik. Sedaj je prenehal miriti tudi Iskra, videč, da gre za trdo; skočil je k prijatelju ter mu pomagal krepko proti premoči šestih mož. Pod nažagano lipo se je začela trda borba. Hoda, dasiravno sta bila brez orožja, sta se branila dobro, in posebno z žilavim Kozino boriti se bilo je trdo tem robatim drvarjem. Niso ga mogli premagati. Vendar to je trpelo malo časa. Borba je bila nad človeške sile. Iskra se je že zgrudil na zemljo. Ležé se je še branil hlapcu, ki mu je pokleknil na prsi. Kozina je stal še vedno, dasiravno mu je kri lila po obrazu.

V tem se je ozval z višine, od oujezdске strani, gromni glas: „Nehajte hitro, ne morite se!“

Orjaška postava Mateja Pribka se je prikazala tam.

Odvažno, z velikim korakom, kakor vedno, je stopal po rebro nizdol, z naprej nagneno čekaño, kakor za udarec pripravljeno. Videč, da ne slišijo oni tam doli, ali pa slišati nečejo, pospešil je nekoliko korake in zaklical znova s svojim daleč se razlegajočim glasom:

„Kozinov mladič, še trenotek, že grem!“

Boj pod lipo se je razvnel v tem trenotku na novo živeje, Hoda sta napela poslednje sile. Iskri se je posrečilo, da se je izmaknil svojemu zmagalcu; poskočil je na noge in se ril, deleč udarce, k prijatelju, okoli katerega se je valjal živ klopčič, zmes rok, nog in glasov.

Že, že je omahoval Kozina; tu se mu je dehčalo nakrat; glas z višine zagrmel je sedaj prav pri njih. Dva hlapca in oskrbnik sam skočili so proč, hitro ko so zagledali Pribka, ostali pa takoj, ko jim je začela jezdit njegova hrastova čekana po glavi in hrbtu.

„Gosposka služinčad! Ni dosti, da okrade človeka, še ubila bi ga!“ kričal je Pribek in vihraje naprej je mlatil s čekano okrog sebe tako, da se je hitro umikal oskrbnik s svojo družino vred, da bi tako ušel tem udarcem.

V kratkem času bilo je prosto in mirno pod lipo. Ko se je povrnil Pribek zopet tje, „spremivši“ nekoliko gosposke hlapce z oskrbnikom vred, obvezaval je že Iskra, sam dobro ne čuteč svojega telesa, svojemu prijatelju rano na glavi. Kozina je bil blede ko stena.

Ko je pristopil Pribek k njemu, podal mu je roko in rekel:

„Pozdravi te Bog! Škoda, da nisem prišel prej,“ in je uprl svoj pogled na lipo, ranjeno na smrt.

„Bilo bi vsejedno!“ nadaljeval je Pribek. „Sedaj pa pojdi hitro domov, ušlo ti je mnogo krvi.“

„Tedad je že tekla“, rekel je Kozina kakor sam za sebe, toda na glas, in je gledal zamišljeno na desnico, ki je bila rdeče okrvavljena, ker je lovil ž njo kri, lijočo iz rane. Dudak ga je razumel dobro. Ko so odhajali, ozrl se je kmet še jedenkrat na lipo. Njegovi predniki počivali so v njeni senci, on sam je posedel tu marsikaterikrat s starim dedom in po leti o žetvi z ženjci; pogostovala je nekaj rodbin s svojo senco, bila je draga in znana rodovini in vsem v okolici, marsikaka povest je pripovedavala o njej: in gosposka ošabnost je ravnala ž njo takó!

„Že sem šel domu, toda prišlo mi je na misel Kozinov mladič je nagel, in onih tam je mnogo. Morda bode zlo. In takó sem se vrnil, razkladal je Pribek, stopajoč na desnici mladega gospodarja, poleg katerega je korakal na levi Iskra. —

V vasi so se razšli. Pribek se je napotil naravnost domov. Kozina pa jo je krenil na samoto k dudaku, da bi si izmil tam kri. Svoje Anice ni hotel ostrašiti. Vendar je vzkliknila od straha, ko je stopil zvečer iznenada v izbo z obvezano glavo.

Smehljaje je tolažil vrlo skrbno ženo. Kmalu pa je prenehal. Sedel je na postelj in sklonil glavo. Žena prinašajoč vodo in obvezo se tedaj ni čudila, da je mož omolknil takó nakrat in se zamislil. Misli je, da prihaja to od rane. Vendar ni bilo takó. Misli so povzročile to. „Tu gre že za življenje, in ne samo za prava. Že ni več pomoči!“ in „Sojeno ti je to od Boga!“ ozvalo se je znova in živeje v duši mladega kmeta.

V tem trenotku je bilo slišati drobne, hitre, capljajoče korake; mali Pavlek pritekel je od babice, in za njim je koracala plavolasa Ančika. Hitro ko sta zagledala otroka očeta, drvila sta se kričeč proti njemu in zgrabila njegovi kolena.

Vzdignil ja je, posadil v naročje in vroče k sebi pritisnil.

V tem je stopila v izbo tudi njegova stara mati. Zvedela je ravno novico da je baje podrla gosposka stara Kozinovsko lipo. Več jej ni bilo znano. Vsa razburjena po tej vesti, nagubančila je čelo, videč sina igrajočega se z deco.

„Staro lipo na glinjah posekala ti je gosposka!“ rekla je rezko.

Sin je privzdignil glavo.

„Dà, vem —“

Sedaj je še le zapazila njegovo obvezo.

„Imaš obvezano glavo —“

„To so mi zadali pri lipi,“ odvrnil je mirno.

„Ti si jo branil?!“

„A ne ubranil —“ in tožno se je nasmehnil.

Stara kmetica, stopajoč od duri proti postelji, je obstala na te besede, in njen pogled je obtičal poln začudenja na sinu. Potem, pretrgavši molk, vprašala je ni več s tako rezkim glasom kakor prej, ampak mirneje:

„Imaš li hudo rano?“

Zmajal je z glavo. — —

V tem trenutku ni stala stara lipa „na glinjah“ več. Dvorski hlapci so se po odhodu Hodov povrnili in jo podrli. Ker se je pa že mračilo, pustili so starodavno drevo na zemlji. Ležalo je tu kakor podrt orjak, in celo noč bilo je slišati njegovo globoko vzdihovanje in ječanje.

(Dalje pride.)

Listek.

Vojske ne bode!

Vselej sem to govoril in še govorim. Ne vem, kako da so ljudje tako kratkovidni, da se bojé tistega, česar biti ne more. In tako silijo, da države morajo objavljati svoje tajne. Nadejam se, da, odkar je izvesten svetu dogovor med hranitelji evropskega miru, izginil je vsak strah. Zveza med Avstrijo in Germanijo zaključena je v ime miru, tako rekoč, zaradi miru. Ko bi se nepričakovano začelo kako klanje, to je cilj in konec te zaveze: poddržati mir. Vse je torej storjeno na korist miru in zaradi miru.

Tako je bil prepričan vsakdo i brez Bismarckovega govora, a vendar je Bismarck sklenil to še enkrat potrditi in je dal nov dokaz, kako on ljubi vso Evropo: Avstrijo, Francijo, Italijo, najbolj pa Rusijo. Evropski „Oberpolizei-Direktor“ govoril je evropski govor, in njega reptilji povsod, wo die deutsche Zunge klingt, prištel so ta govor k zgodovinskim faktom prvorazrednega pomena. In res, Bismarck stoji na visoti 19. veka. Vse prejšnje tradicije vrgel je črez plot, in njega govor ne napominja govorov državnikov našega časa. Thiers, Beaconsfeld, Gladstone, Cavour in naš „nepozabljivi“ Beust govorili so drugače; njih tribuna bila je tako rekoč akademična katedra, njih besede bile so besede salona.

Bismarck pa je to tribuno potegnil na ulico, da bi ga vsi slišali, vsi videli, vsi razumeli. Taka iskrenost je popolnoma v duhu našega časa, v duhu germanizovane Evrope. Njegov govor je natančna slika konca 19. veka. Mož stoji na tribuni, drega in grozi na pravo in na levo, samo da bi mir bil. Mož je iz vse Evrope naredil kosarmo in se čuti mogočnega sredi kosarmenih sten in kosarmenega občestva. Dovtipi njega so robati, (karpi — Nemci, ščuke — Rusi in Francozi). Žuga, kakor v kosarmi žugajo (kar mi, Nemci, moremo, tega nihče ne more, in celó „zum Gebet!“ dela pred Bogom, češ, Gott mit uns, in dovoljeno mu je vse! Gotovo se je ene dvakrat tudi pridušil, pa tega telegraf ni smel poročiti.

Takov je smisel Bismarckove elokvencije: thema: pest; duh govora mračen, brezoziren, slog — korporalski, grob kakor surovo platno.

Kdo ne vidi, kako dober je ta evropski bog Otton Bismarck? On vsej Evropi govori, da je pripravljen zaradi „miru“, prositi sultana, da bi izpolnil želje ruskega

carja gledé Bolgarije! Samo da car je tako čuden, da ga noče prositi in da noče priznati, da Bismarcku je mogoče vse. Avstro-nemški dogovor je prvi dokaz, da vojne ne bode; Bismarckov govor, drugi dokaz; tretji dokaz pa je ogromno število ruskih vojsk na zapadni meji ruske imperije. Zakaj so vojaki tu, zunaj Rusije mejo prav za prav nihče ne vé: pričine iščejo se daljnje, da-si so jako blizke in proste: Bismarck je v svojem miroljubji zaprl mejo ruskemu žitu, češ, za moje topoumne Miheljne je krompir v oblicah dovolj dober. Ruski žitni trgovci pa so sedeli doma, glodali lojave sveče z lukom in kislo kapusto, namesto da bi čitali o mirnih načrtih Bismarka v časnikih — odpravili so cele vagone žita na mejo, mož pa jim je vrata pred nosom zaloputnil. Tako je zdaj vojno ministerstvo prišlo jim na pomoč in poslalo na mejo nekaj divizij, da bi za nizko plačo pozobale navaljeno tam žito. Z druge strani pa ima ta quasi-mobilizacija kulture namen: vlada je namreč postavila svoje vojake pod okno, katero je „prorubil“, Peter Veliki v Evropo, da bi se Rusi navzeli nemške miroljubne kulture in bi začeli jesti klobase in piti pivo, kajti človek ni, da bi jel zmeraj lojene sveče in pil „vodko“. Sosedu pa so preračunili, da je dobro znati jezik barbarov, začeli so kupovati za mejo ruske slovnice, in se v nekaterih krajih po ruski učé po tri ure na teden, to je več časa, nego je posvečenega slovenskemu jeziku na kranjskih in drugih gimnazijah „mit gemischter Bevölkerung“. Rusija torej hoče v prvič sama pojesti svoje žito, drugič pa hoče dokazati, da želi kulturnega zjedinenja z zapadom.

Kakor hočeš obrni, vselej je konec vsemu mir. Mir je zdaj ravno takov, kakor mačka: vrzi jo, kakor hočeš, vselej na noge pada.

In da vojne ne bode, je poslednji in morda najvažnejši dokaz to, da je gospod Coburg svoji „maman“ dal 9. pehotni polk. „Maman“ je vrgla „tournure“ pod klop in si na Dunaji naročila sedlo in generalski „waffenrock“, kajti spomladi ima biti generalna poskušnja (répétition générale) velike vojvodinje Gerolsteinske v Bolgariji. Pričakuje se te dni general Bum-bum, ki ima pripeljati soboj nekaj stotisoč dokazov miru fabrike Manlicherja, tega največega prijatelja vseh tistih, ki piskajo na „friedenspfeife“, pod dirigentstvom berlinskega nedolžnega „karpa“. In takrat: Gott mit uns!

— ? ! —

D o p i s.

Izmed Srbov, 5 febr. n. st. (Izv. dop.) Ako bi prebiral Slovinci srbske liste, bodisi došle jim od avstrijskih ali zunanjih Srbov, bi naleteli ravno zdaj na članke, dopise in popise o sv. Savi. Od vseh krajev imajo poročila, kako v slavljenji sv. Save prekaša mesto mesto, selo selo. In ako je kod samo peščica Srbov, zberejo se ob tem prazniku tudi v tujini gotovo ter se spominjajo svojega dobrotnika. Kdo pa je sv. Sava? popraša mnogokateri Slovenec, ki ne pozna slovanskih poročil.

Sv. Sava je narodni svetnik, zaščitnik skupnega srbskega naroda. On je prinesel krščansko vero med Srbe v zmislu sv. Cirila in Metoda. Sv. Sava je bil sin Stepana Nemanje, rojen l. 1169. Njegovo ime je bilo Kastko, ime Sava pa je dobil, ko je stopil kot menih v samostan na Sv. Gori (Athos).

Leta 1221 so ga Srbi izvolili v nadškofa. Ko se je vrnil domu, je venčal (koronal) svojega brata Stepana na carja Srbov. V tem ugodnem položaji je utrdil srbsko narodno cerkev. in je bilo v njegovi nadškofiji 12 škofij.

Sv. Sava se je posvetil ves cerkvi in narodu ter je umrl 68 let star l. 1237. Car Vladislav je ukrenil, da so se prenesli njegovi ostanki v samostan Mileševo; tu so počivali do l. 1595. Istega leta pa jih je dal na Vračaskem polji v Belgradu sežgati turški paša Sinan.

Zato namerjajo ravno zdaj Srbi napraviti v Belgradu spomenik blagovestniku srbskega naroda.

Srbsko duhovenstvo ima zgled v sv. Savi, in narod se krepi in tolaži v priprošnji in slavljenji tega svetnika. Narod srbski ima za velik praznik dan sv. Save. Časté pa Srbi ta praznik tudi s tem, da snujejo ustanove in zapuščajo velike vsote v človekoljubne in kulturne namene in nadaljujejo takó delo krščansko, kakor je je pričel pri njih sv. Sava.

Pečat sv. Save je bil tak-le: $\frac{\text{Cava}}{\text{Cava}} \bigg| \frac{\text{Cava}}{\text{Cava}}$, in okrajšan pa se je zaznamoval tako-le: $\frac{\text{C}}{\text{C}} \bigg| \frac{\text{C}}{\text{C}}$. Iz tega je na-

stal srbski grb $\frac{\text{C}}{\text{C}} \bigg| \frac{\text{C}}{\text{C}}$, in temu dajejo pomen: „Само слога Србина спасава“ (Samo sloga rešuje Srbe.)

Kakor je znano po domačih listih tudi Slovincem, snujejo Črnogorci parabrodsko društvo. „Glas Črnogorca“ objavlja, da je imel začasni odbor društva sejo, in iz njegovega poročila je razvidno, da je našlo društvo lep odziv, seosebno če se gleda na kratek čas, v katerem so se podpisavale delnice. Ker pa niso še došla poročila od vseh krajev, kakó so se vpisavali, podaljšal se je obrok do 1. aprila t. l., vplačevanje pa do 1. maja. Cetinje se je vpisalo na največ delnic, namreč na 473, Nikšić na 34, Trst na 70, Dunaj na 25, Zagreb na 4, Petrograd na 2 delnici. Vsega 676 delnic s 338.000 frankov. Za Črnogoro je vpisanih največ delnic iz Avstro-Ogerske, najmanj pa iz Rusije. Zunaj Črnogore se je obnesel najbolj Trst, kar zopet svedoči, da ima Trst imovitih srbskih rodovin. „Glas Črnogorca“ pravi: „Z veliko bolestjo moramo tu opomniti, da so se nam, vsaj do danes, slabo odzvali rojeni bratje: Srbi i Hrvati. Iz Srbije nimamo ni jednega delničarja, od Hrvatov tudi nobenega, iz Vojvodine samo 14. Naganja nas na žalostna razmišljanja o bodočnosti našega plemena, kedar pogledamo v listo delničarjev tega društva, pa vidimo imena, kakor: Brunner, Glanzmann, Genel, Peruzza, Mandel itd. s po 1000 do 10.000 frankov, a iz Srbije ni jednega vpisa, a od Hrvatov ni jednega, i jedva da se na prste naštejejo od svojih bratov, ki tako radi pevajo: „Črnogorče, care mali!“

Potem se list tolaži, da bo do konca podaljšanega obroka boljši uspeh, in kliče: „Da Bog dá!“

Brali ste že po nemških listih, da se zaradi tega slabega uspeha posmehujejo „praktični“ vzajemnosti slovanski. Nu, saj je tem ljudem jedenkrat prav; kajti drugače pišejo vedno, zlasti o Črnogorcih, da pri njih rožlja vedno ruski rubelj. Slovani pa se ne spametijo ter prepustčajo materijalna podjetja in s tem gmotne dobičke tujcem! Sv. Sava prosi, da nas razsveti sv. Duh!

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Ugovorna pravda „Slovanskega Sveta“. Številko 2. „Slovanskega Sveta“ je bilo zaplenilo državno pravdníštvo zaradi članka: „Slovanska kulturna jednota, sodnijsko priznana“ in pa zaradi notice: „Učenje ruskega jezika.“ C. kr. deželno kot tiskovno sodišče pa je potrdilo to zaplenbo z razsodbo z dne 2. februarja t. l. Uredništvo je bilo vložilo ugovor proti tej zaplenbi, in je bila vsled tega obravnava 24. februarja t. l.

Uredništvo je zastopal odvetnik gosp. dr. Ivan Tavčar, kateri je jedrnato in jako temeljito branil vsebino konfiskovanega članka, a sodišče je zavrglo ugovor kot netemeljen.

Vladika Strossmayer „Slovanskemu Svetu“. Na brzojavno čestitko, ki si jo je dovolilo poslati 16. febr. tudi uredništvo „Slovanskega Sveta“, je došel istemu uredništvu naslednji pismeni odgovor: „Izporočujem ovšem najtopliju moju hvalu na prijateljskoj čestitci, koju mi

je prigodom zlatne moje mise slavno uredništvo priposlali izvoljelo. Bog dragi izpunio plemenite želje u pogledu moje osode; a najpače blagoslovio i svakim dobrom unapredio mukotrpní slovenski i hrvat. narod, tu jednokrvnu braću. Preporučujem se i nadalje ljubavi i prijateljskom spominjanju vriedne braće Slovenaca.

Sa bratskom ljubavju

udani
Strossmayer.

V Djakovu, 22. veljače 1888.

Vladiko Strossmayerja so imenovala častnim občanom tudi slovenske občine, in sicer doslej: Senožeče, Št. Jurij pri Kranji, Žužemberk, Naklo pri Kranji, Lokavec pri Ajdovščini, Mengeš, Šmarije pri Ljubljani. Čast takim občinam!

Poziv slovenskim skladateljem! Odbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani razpisuje v zmislu §. 2 društvenih pravil sledeče nagrade: 1. Trideset goldinarjev za najboljšo skladbo, prirejeno na podlagi narodnega napeva za igro na klavirju v obliki varijacije, fantazije ali parafraze. 2. Petindvajset goldinarjev za najboljši komični ali resni dvo-ali trispjev s spremljevanjem klavirja. — Skladbe, katerim je priložiti ime skladatelja v zapečatenem ovitku, pošljejo naj se do 1. maja t. l. „Glasbene Matice“ odboru v Ljubljani.

Konfesijska šola. Poddružnica sv. Cirila in Metoda Št. Jakobsko-Trnovska v Ljubljani pošlje po svojem odboru peticijo državnim zbornici, sosebno z ozirom na to, da bi se po nepotrebnem ne begali duhovi med Slovenci. V tej peticiji se glasi 2. odstavek: Ker pa je napredek pri šolstvu mogoč le na jedino pravi pedagoški podlagi materinega učnega jezika, naj se privzame v dotični zakon določba, izvršujoča člen 19. državnega osnovnega zakona z dne 21. dec. 1867, ki bode zagotovila vsem avstrijskim narodom v šolah materin jezik kot učni jezik, torej Slovencem slovenski učni jezik. — V Žalcu niso podpisali župan in drugi rodoljubi peticije za Liechtensteinov predlog.

Slovensko „Pedagoško društvo“ je imelo v Krškem 1. t. m. obči zbor, mnogobrojno obiskan od učiteljstva in slovenskega ruzumništva. Zbor se ne more strinjati z Liechtensteinovim predlogom ter je uverjen, da bodo slovenski poslanci tudi z narodnega stališča proti predlogu. Zbor misli, da še sedanja šola je premalo narodna, a kaj še le potem, ko bi se sprejel Liechtensteinov predlog!

G. Pogačnik, (Naval), slovenski rojak, ki se je učil na Dunajskem konservatoriju, zavezal se je ostati tri leta pri gledališči v Frankobrodu na M. On, ki je jedva izstopil iz šole, je že slaven pevec tenorist, ki očara občinstvo, kamor pride. Sreča mu!

† **F. S. Zajec**, akademični kipar, je umrl, 66 let star, 8. feb. t. l. v Ljubljani. Učil se je kiparstva 4 leta v Idriji pri kiparju Luki Čeremu, potem 3 leta v c. kr. akademiji obrazovnih umetnostij na Dunaji, in naposled v kr. bavarski akademiji obrazovnih umetnostij v Monakovem. Povsod je dobil izvrstno spričevalo, v Monakovem od Kaulhacha samega. Od l. 1864 je bival v Ljubljani, ostal pa je ubožec do smrti.

Po poročilu A. A. v „Lj. Zvonu“ 3. št., so med drugimi njegovimi deli tudi ta: podoba knezoškofa Ant. Al. Wolfa od kararskega marmorja v stolni cerkvi v Ljubljani; na isti cerkvi zunaj kipa sv. Hermagora in Fortunata; velika podoba knezoškofa A. M. Slomška v

stolni cerkvi Mariborski od kararskega marmorja; doprsna podoba Tržaškega škofa Legata od kararskega marmorja v župni cerkvi v Naklem. Izdelal je tudi doprsne kipe Preširna, Vodnika, misijonarja Knoblecherja, Bleiweisa, Barage, dr. Tomana, dr. Coste, Stritarja. Ti kipi so shranjeni v deželni muzeji Ljubljanskem.

Koroški Slovenci. „Nov.“ od 7. t. m. imajo daljši odstavek o koroških Slovencih ter pravijo med drugim: Najtemnejša maroga našega ustavnega življenja v tostranskih deželah je pač ravnanje s koroškimi Slovenci. Ako človek opazuje tamošnje uradovanje, ako si ogleda šolstvo, njim namenjeno, prašati se more nehoté: ali za koroške Slovence ne veljajo one ustavne in šolske postave, kakor za druge narode, — ali slovenski del Koroške ne spada k Avstriji.“

56 slovenskih občin, krajnih šolskih svetov itd. je poslalo zahvalnico slovenskim državnim poslancem, ker so se „možato potegovali za našo materno besedo, naj dobi v šoli in kancelijah svoje postavne pravice.“ Podpisani poslanci prav lepo prosijo, da koroške Slovence, ki v državnem zboru nimajo izmed koroških poslancev nobenega branitelja in zagovornika, tudi zanaprej tako bratovsko in srčno branijo in podpirajo.“

„Pomenljivo je, pristavljajo „Novice“, da je prav mnogo imen pisanih z nemškimi črkami. Poleg podpisov je opomnja: Vsi ostali možje, ki ne znajo pisati, me pooblaščaju in prosijo, naznaniti, da se vsi pridružijo tej zahvalnici in prošnji.“

Beneški Slovenci. „Obzor“ opisuje v posebnem članku, kakó se godi beneškim Slovencem, katerih je še zdaj okoli 60.000. Pravi, da narodna zavest je popolnoma zamrla med njimi. „Če pride novinec k vojakom, in ga vprašajo, odkod je doma, odgovori, da iz Brd, a ne pové, da je Slovenec, ker sicer bi se rogali „Schiavu“. Narod je brez vodja, in „vsak, ki bi se predrznil vzbujati narodno zavest, zapadel bi gotovo krvavi sodbi italijanske osvete.“ „Čez malo časa se bo moglo reči: Ondi je živelo skozi 10 stoletij slovansko pleme, katerega narodno zavest je popolnoma uničila italijanska sila še prej, nego v tridesetih letih. Sedaj vidite, kakó Italijani, ti raztrobljeni apostoli svobode in narodnostne ideje, postopajo s slovenskim plemenom, katero je kompaktno na njihovem ozemlju, katerega je lastnik, oni Italijani, kateri za peščico sporadičnih svojih naselnikov v Dalmaciji zahtevajo, da se prizna kot enakopravna narodnost dežele a njih jezik, h kratu pa zatirajo šestdesettisoč slovanskega plemena na narodni zemlji. Zdravimo se!“

Slovenske posojilnice se vedno lepše razvijajo. Leto za letom kažejo več prometa. Posojilnice štajerskih Slovencev korakajo že od začetka vsem drugim naprej. Med temi zaseda posojilnica v Celji jedno prvih mest. Po poročilu za l. 1887 jo imela ta posojilnica l. 1887 prometa 692.362 gld. 48 kr. Šteje 1441 udov, ki imajo v deležih 22.105 gld. Hranilnih vlog se je vložilo 167.226 gld. 76 kr., izplačalo pa 127.344 gld. 23 kr., in je njih stanje koncem 1887. leta s kapitalizovanimi obrestmi vred 377.628 gld. 48 kr. in 805 vložnikov. Novih posojil se je v l. 1887 dalo 125.751 gld. 14 kr., vrnilo pa 63.941 gld. 56 kr., tako da je stanje danih posojil koncem 1887. leta 401.527 gld. 47 kr., posojila so dana 1332 zadružnikom. Na menjice je danih 263 posojil vkup s 129.400 gld.; proti vknjižbi na zemljišča 169 posojil v znesku 96.390 gld.; ostala posojila so na osobni kredit proti zadolžnicam.

Kako blagodejno da deluje Celjska posojilnica, razvidno je tudi iz tega, da je dala drugim posojilnicam 25.000 gld. posojil.

Iz čistega dobička 3847 gld. 74 kr. je podarila 50 gld. podpiralni zalogi slovanskih vseučilišnikov v Gradcu in dijaški kuhinji v Celji 100 gld. Načelnik je dr. Jos. Sernec, načelnik nadzorstva pa g. Miha Vošnjak in tajnik M. Veršec.

Goriška posojilnica je imela l. 1887 že 67.000 gld. prometa, a l. 1886 samo 36.000 gld. Čistega dobička je imela 854 gld. Napreduje polagoma od lani, kakor se vidi, posebno dobro. Ta posojilnica je razmerno še mlada, in vzgledov ni bilo v obližji. Zato narod počasi spoznava njeno dobroto. Predsednik je dr. Nik. Tonkli, tajnik pa prof. Berbuč. Predsednik nadzorstva je g. Jos. Marušič.

Mariborska posojilnica je imela koncem leta 1887 stanje 349 740-59 gld. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem l. 1886 271.199-17 gld., med l. 1887 se je vložilo 181.863-30 gld., vkup 453.062-47 gld., med l. 1887 se je izplačalo 120.849-44 gld. Nagrada, ki pripada ravnateljstvu, porabila se je cela za dobre namene. Čistega dobička je bilo 6436-96 gld. Predsednik je dr. Jarnej Glančnik. Med člani nadzorstva je dr. Ferd. Dominkuš.

Posojilnica v Makolah, štiri leta stara, je imela l. 1887 dohodkov 57.387-99 gld. Udov šteje 586 z 1261 gld. deležev. Podelila je po 20 gld. dijaški kuhinji v Celji, Mariboru in na Ptuiju, kat. podpornemu društvu v Celji 20 gld., Celjski podružnici sv. Cirila in Metoda 10 gld., domačim ubožcem 20 gld.

Slovanski sodniki pred 350 leti. B. K-k je priobčil v „Sl. Pravniku“ 3. št. t. l. to-le: „V knjižici „Neuere slavische Siedlungen auf süddeutschem Boden. Von Dr. H. J. Bidermann“ Stuttgart. 41 st. vel. 8° nahaja se na str. 21 sledeča za naše sedajne razmere zanimiva opomba: „Ein Ratschlag der steiermärkischen Landschaft vom 30. März 1538 (Landtagshandlungen Bd. 5 im steiermärkischen Landesarchiv Bl. 61) dringt auf die Bestellung eines Bannrichters und öffentlichen Anklägers, so die windisch sprach khunen, und erklärt es als unendlich, dass beim Strafverfahren die Gerichtspersonen und Angeklagten sich wechselseitig nicht verstehen.“

b) Ostali slovanski svet.

Vladika Strossmayer je dobil častno meščanstvo Praškega mesta. Mestni zastop Praški je dotični predlog prof. Tomeka sprejel jednoglasno. — K slovesnemu praznovanju zlate maše vladike Strossmayerja, katere bo 19. t. m., odide iz Ljubljane več deputacij. Rodoljubi, ki bi se hoteli pridružiti tudi od drugod s Slovenskega, naj to naznanijo uredništvu „Slov. Naroda“ ali pa g. Ivanu Hribarju v Ljubljani. — Slovenske občine, katere bi imevale vladiko častnega občana, morejo poslati častne diplome uredništvu „Slov. Naroda“. V dan slavnosti se oddajo svečano.

Vladika Strossmayer je odgovoril na čestitko „Rokodelske Besede“ v Kromerizi na Moravskem takó-le: „Slavnoj Kromeriškoj besedi izporočujem ovijem najtopliju svojo zahvalnost na preliepoj čestitvi, koja mi je prigodom moje zlatne mise priposlali izvoljela. Bog dragi blagoslovio slavnu besedu, a sav krasni moravski narod te ljubimce sv. Cyrila i Methoda svakim dobrom obilno nadario. Bog dragi dao, ter se mila braća Česi dovinuli svih onih plemenitih težnjá, na koje ih je providnost božja opredielila li za kojimi oni toli neumorno teže i

uzdišu. Priporačujem se i nadalje prijateljstvu: ljubavi braće Čeha sa bratskim pozdravljem. Vaš Strossmayer.

Vladika Strossmayer želi v odgovoru na čestitko Dunajske „Slovenije“, da bi bila „Slovenija“ matica, iz koje će izlaziti slovanski sokolovi poput nezaboravnega Bleiweisa, Tomana, Prešerna, sve uzor rodoljubi, ko svoga roda, nigdar zastiditi neće, nego iz sve duše raditi za prosvjetu Slovenaca i za zблиženje jednokrvne braće Slovenaca i Hrvata.“ Potem pravi: Još jednom topla moja hvala i uvjeravanje, da so mi u srcu jednako kako moji Hrvati, tako i moji Slovenci.“

Nemški cesar Viljem I. umrl je včeraj zjutraj o polu 9. uri.

Dr. Živný, bivši urednik „Parlamentär“-jev, katerega je tožilo Dunajsko više državno pravdníštvo zaradi veleizdaje, sedel je pred prvotno sodnijo na Dunaji 24. in 25. febr. t. l. S 5 glasov proti 7 je bil oproščen. Ko dobimo stenografsko poročilo o vsej obravnavi, priobčimo več o tem. Tu pristavimo samo toliko, da so nemško-liberalni listi površno poročali o tej politični pravdi; površnost je izvirala iz očitne pristranosti. „N. Fr. Pr.“ še poslednji dan obravnave je bila toliko drzna, da je hotela v posebnem uvodnem članku vplivati na porotnike na škodo zatoženca. Po izidu pravde so stranke in listi razgovarjali stvar s svojih stališč in z različnimi interesi. Pokazalo se je tu zopet, kako različna je pamet avstrijskih narodov in strank in kako različni interesi vodijo isto pamet.

† **Dr. Jozef Miloslav L. Hurban**, prezaslužni voditelj tlačenega slovaškega naroda, rodil se je 19. marca 1817 v Becku, kjer je bil njegov oče evangelski župnik. Učil se je najprej doma, potem v Trenčinu in na to v Prešpurgu (Požunu), kjer je dovršil tudi bogoslovne nauke. Potoval je na Moravsko in Češko; to pot je opisal leta 1841: „Cesta Slováka ku bratrům slovanským na Morave a v Čechách.“ Pisatelj evati in delati za slovaško književnost pa je začel že 1838. l. Leta 1838 je bil izvoljen župnik v Hloboko ali Globoko. Tu si je priboril v boji proti združenju luteranov s kalvini od bogoslovne fakultete v Lipsiji naslov doktorja. Osnovel je s Hodžem in slavnim Šturom spolek „Tatrina“. Istega leta (1846) je začel izdajati „Slovenskije Pohľady na vedy, uměňa a literaturu“. L. 1848 je začelo njegovo politično delovanje, šel je s Šturom na Dunaj, pojasnil tu na slovanskih zborih razmere Slovakov ter je začel, vrnivši se domu, narod poučevati javno, pod milim nebom. Izdal je na narod proklamacijo ter se je udeležil shoda pri Lipt. sv. Mikulaši, kjer so bile osnovane in sprejete zahteve slovaškega naroda.

Med tem je prodrła madjarska vojska do Globokega ter so razpisali darilo na Hurbanovo glavo, kaplana pa so mu deli v ječo. Hurban je odšel na Rusko, odtod na slovanski shod v Prago in iz Prage preko Dunaja s Šturom v Zagreb. Tu je pridobil Hrvate za Slovake, ravno tako je delal na to v Slavoniji, v srbski vojvodini in v Belgradu. S Šturom in drugimi tovariši je napravil slovaški ustanek in je bil izvoljen predsednik narodnega sveta. Po ustanku je šel s Šturom k ministru Bachu l. 1849 s spomenico o potrebah in zahtevah Slovakov. Pri dvoru so ga bili očrnil, pa kmalu so ga razglasili nedolžnega.

Delal in pisal je nepretržno; l. 1861 je bil na slovaškem kongresu v Turč. sv. Martina jeden glavnih go-

vornikov. Dne 12. dec. 1861 je bil člen deputacije pri cesarji na Dunaji, katera je izročila zahtevo za uvedbo ravnopravnosti Slovakov.

Leta 1869 je bil po peštanski poroti obsojen na 6 mesecev ječe in 200 gld. globe; l. 1875 je bil obsojen na 3 mesece ječe, obakrat zaradi političnih člankov. Istega leta po zatvorjenji gimnazije in pri ogroženji Matice je šel Hurban na Dunaj, da bi prosil odpomoči; pa mu ni bilo dovoljeno zaslišanje. L. 1883 je bil Hurban pri otvorjenji narodnega gledališča v Pragi, l. 1886 pa pri oslavi 25letnice slovaške spomenice.

Pisal je tudi leposlovno. Taki spisi so: „Svato-plukovci“, zgodovinska povest: „Oljkar“, „Piese na teraz“. Mnogo njegovih pesnij poje narod dandanes. Izdal je tudi 7 letnikov almanaha „Nitra“. Njegovo poslednje delo je L'udevít Štúr v novem listu „Slovanské Pohlády“.

Od l. 1848 je bil dr. Hurban dopisujoči član učnega društva v Beogradu, od l. 1861 častni član akad. čten. spolka v Pragi; bil je častni član mnogo mest in društev.

Lani meseca avgusta je bil še v Turč. Sv. Martinu na razstavi slovaških krojev. Tedaj je bil še krepak na telesu in duhu: „Asi — tako dovršujejo ta životopis „Narodnie Noviny“, katerim smo posneli te vrstice — „Asi od oktobra minulého roku začal prechonievať na zadneh, aždňa 21. febr. ráno vyrvala nám ho neúprosná smrť z kruhu slovenských bojovníkov, vyrvala nam ho teraz, keď by sme ho k svojmu posilneniu a obodreniu tak veľmi potrebovali!“

„Dr. Hurban bol a zostane vzorom činnosti slovaškega bojovníka. Nezlomná sila jeho charakteru odrazila nejeđen nepriateľský nápor, na jeho nehvatnej výrečnosti kochala i zohrievala sa slovenská mládež i stáreš. Veľký i nedostiziteľný bol dr. Hurban aj v mužnom snášaní rozličných krieok života. V ňom sosobnená bola hodná čiastku našich kulturných politických bojov, jeho život bol výrazom našich dejín. Nuž odpočívaj sladko, bohatieru náš! Večna, vdačna a slávna Ti památ!“

Ali ne spominja življenja dr. Hurbana na življenje Einspielerjevo? In ali ni trpljenje Slovakov podobno borbam slovenskega naroda?

† **Ivan pl. Antonović**, naslovni biskup in velik prošt v Subotici v Bački, bil je Hrvat na Ogerskem največji in najplemenitejši dobrotnik. On je bil pravi učitelj, svetnik, neustrašen prvak in vodja v dobrih in hudih časih. Vse svoje dohodke je žrtvoval v naobrazbo svojega naroda. Zaradi tega mu je bilo veliko trpeti od strani ošabnih Madjarov. Za mladino hrvaško na Ogerskem je pisal tudi knjige. Nekaj let je izdajal „Bunjevačku i sokačku vilu“ in je pisal mnogo „Slavjanu“. „Nevenu“. Najviši podeli mu večno slavo!

Slovanska društva na Dunaji so se zjediniła, da bodo 18. in 19. marca kar najslavnejše obhajala Strossmayerjev jubilej. Svečaoost se prične z veliko službo božjo, potem bo koncert in naposled banket.

Poljska „rešilna banka“ na Poznanjskem. Kakor znano, so bili ustanovili Poljaki lanskega leta posebno banko samo zato, da bi pokupovali za poljski narod posestva, ki bi bila na prodaj na Poznanjskem. Takó so hoteli uničevati namere nemške politike, ki vsled posebnega zakona dovoljuje potrositi milijone in milijone za nakup poljskih zemljišč na Poznanjskem. Nemška vlada je tudi že pokupila veliko poljskih posestev in naseljuje na njih nemške kmete.

Kdor pozna poljsko plemstvo, je sodil že naprej, da z „rešilno banko“ ne reši Poznanjskih Poljakov. In v resnici, namesto da bi bili nabrali namerjenih 3 milijonov za banko, so zbrali samo 123.000 mark in je bilo do 16. feb. t. l. prodano namesto 3000, samo 512 delnic. Upravni svet je vsled tega predlagal na občem zboru celo likvidacijo. Zbor pa tega predloga ni sprejel, da bi ne napravil s tem slabega vtisa na poljsko občinstvo. Hočejo vspešniše agitovati pri nabiranju kapitalov. „Červonaja Rusj“ pristavlja k temu: „Vsekakor je to lep nauk za naše brate, ki se toliko zanimajo za tuja dela, a ne umejo baviti se s svojimi!“

Gališko-ruski izdelki pridejo na razstavo v Glasgow na Šotlamskem. Iz raznih krajev avstrijskih Rusov pošljejo raznovrstno obleko, domačo nošo, domača ženska vezana dela, lepoticja itd.

Peter Ilič Čajkovskij, slavni ruski skladatelj, je došel te dni v Prago na povabilo ondote „Umělecke besede“ ter je tu je koncertoval v družbi s pijanistom Silotim in goslarjem Hališem in sicer na korist matice za prirejevanje popularnih koncertov.

Čajkovskij se je rodil 25. decembra 1840 v Votkinsku v guberniji Vjatkovski pod uralom. Učil se je najprej prava v Peterburgu; tu pa ga je vleklo do godbe. Ustopil je v konservatorij ter je dobil po treh letih odliko z diplomom svobodnega umetnika in je postal profesor harmonije na Moskovskem konservatoriju, ki ga je vodil Nikolaj (ne Anton) Rubinstein.

Sedaj se šteje Čajkovskij med najznamenitejše sodobne ruske skladatelje. Gledé na ruski šoli v godbi ga nadkriljujeta v godbeni literaturi Glinka in Šerov.

Brezplačna čitalnica se je nedavno odprla v Peterburgu za preprosti narod. Osnovale jo je mesto v spomin A. S. Puškina. Peterburški listi hvalijo snažne in velike prostore bralnice, katere uredba je stala 2778 rubljev. Knjižnica obseza 2000 spisov v 3709 delih, ki so cenjeni na 2200 rubljev. Polovico jih je bilo darovanih.

Ruske učene žene. Nekaterе ruske žene so na dobrem znanstvenem glasu zunaj Rusije. Takó ima gospa Kovalevska dostojanstvo profesorja in stolico na štokholmskem vseučilišču; ko je bila v Parizu, so jo povabili z velikim spoštovanjem v sejo Francoske akademije znanosti. Na kolonjskem vseučilišču ima stolico slovaških jezikov Rusinja Ogonovskaja. Gospa Novikova sluje pa v znanstveno-politiškem svetu Anglije. Zeneida Ragozina si je pridobila veliko slavo v Ameriki. Pred dvema letoma je izdal izvajatelj Putmann v Novem Jorku prvi del njenih „znanstvenih monografij“, ki je posvečen Chaldejiskim stvarim. Zdaj je izdala že drugo knjigo, ki obseza zgodovino Assirije. Učena društva, kakor Pariško entomologov in novojorsko orijentalistov, so njo imenovali avtorko zaradi tega svojega častnega člana.

Ruski jezik v Budimpešti. Z drugimi listi poroča „Sl. N.“ o tem tako-le: „Dr. Oskar Asboth, profesor slovaškega jezikoslovja na Budapeštanskem vseučilišču, začel je na politehniki z dovoljenjem naučnega ministra poučevati ruščino. Pri prvem predavanju bilo je več sto slušateljev, tako da je obširna dvorana bila premajhna. Madjari torej sami poznajo važnost ruščine, mari ni to tudi migljaj avstrijskim Slovanom, da se učimo lepo-glasne ruščine in se seznanjamo z bogato rusko literaturo.“

O izseljevanju v Rusijo piše poljski časopis: Vse godrnja nad Rusijo in jo maže z blatom. Kljub temu se izseljuje vsako leto po 800.000 tujcev (inostrancev) v

Rusijo, izmed katerih se jih povrača 750.000, drugih 50.000 pa prijemlje vsako leto rusko poddanstvo. V poslednjih štirih letih se je preselilo v Rusijo: 4.871.571 germanskih, 1.305.133 avstrijskih podložnikov, 255.207 Perzov, 122.771 Francozov, 70.387 Turkov, 41.878 Srbov in Bolgarov, 17.359 Italijancev, 14.885 Grkov in 120.630 drugih narodnosti.

Prebivalstvo v Rusiji. Kakor poroča „Sbornik svedenij po Rossiji za 1884—7. god.“ izdan po centralnem statističnem uradu v Peterburgu, je bilo v Rusiji konec l. 1885. skupno 108.707.235 duš, in sicer v evropsko-ruskim gubernijah 81.725.185, v privislanskih gubernijah 7.760.308, v Finlandiji 2.176.421, v kavkazskih pokrajinah 7.184.547, v Sibiriji 4.313.680, naposled v srednji Aziji 5.327.098 duš. To prebivalstvo je v Rusiji (brez Finlandije) v 1.274 mestih s 13.760.000 in v 523.901 selu s 77.595.271 duš. Štiri mesta (Peterburg, Moskva, Varšava in Odesa) imajo več nego po 200.000 prebivalcev, 9 mest od 100—200.000, 23 od 50—100.000. — Tovaren je v evropski Rusiji 83.182, ki so izdelale l. 1885. robe v vrednosti za 1.807.000 rub. Letni proračun mestnih in selskih občin je znašal 102.520.440 rub. Učnih zavodov je bilo 41.492 z 2.489.934 učenci; srednjih šol moških in ženskih 1.037 s 228.763 učenci in učenkami; med temi je bilo 357 ženskih gimnazij s 73.293 učenkami.

Število narodnih šol na Balkanskem poluotoku, na podstavi statističnih podatkov, kaže se takó-le: Črna-gora (po štetju od l. 1882.) 35 šol, t. j. 1 šola na 6.743 ljudi; Srbija (1885. l.) 558 šol, t. j. 1 šola na 3.458 duš; Bosnija (1883. l.) 810 šol, t. j. 1 šola na 1.857 duš; Dalmacija (1883. l.) 340 šol, t. j. 1 šola na 1.419 duš; Severna Bolgarija (1882. l.) 1438 šol, t. j. 1 šola na 1.396 duš; Južna Bolgarija (1881. l.) 1433 šol, t. j. 1 šola na 569 duš. O Macedoniji ni točnih podatkov; pozvedavanja od l. 1885. kažejo, da je tu blizu jeden milijon slovanskega prebivalstva in bolgarskih nar. šol 322, t. j. 1 šola na 3.431 duš.

Francosko-rusko društvo (Association artistique et littéraire france-russe) se je ustanovilo te dni v Parizu. Ono izdaje svoj časopis. Namen društvu je — seznaniti Francijo z umotvori ruske umetnosti in književnosti in ravno takó Rusijo z enakimi deli francoskimi. Društvo bo prirejalo v Parizu ruske razstave, ruske koncerte, prevode in izdaje ruske literature in dr. V odboru bosta dva člena društva ruskih umetnikov njegov predsednik A. P. Bogoljubov in Kocebu, svetnik ruskega poslanstva v Parizu. Vsak ud plača 100 ali 50 frankov. Dokodke bo dobivalo društvo potom razstav, koncertov itd.

KNJIŽEVNOST.

Jos. Stritarja zbranih spisov je izšel 35. in 36. snopič. Vsebina: „Po velikem požaru.“ „Nedolžen.“

„Slovenski Pravniki“, št. 3, ima med drugim „Nekoliko besed o mojem novem prevodu občnega grajan-skega zakonika.“ Spisal Cigale.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 75 kr. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 2 gld. 80 kr. pololetno 1 gld. 40 kr. in četrtletno 70 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo upravnistvu „Narodne Tiskarne“, dopisi urednistvu tudi v „Narodno Tiskarno“ v Ljubljani. Izdajatelj biva v Gorici, ulica Parcar 18.

Teoretično-praktična „Pevska šola“, katero je zložil g. Ant. Foerster, je izšla v tretjem pomnoženem natisu. V založbi J. R. Milica v Ljubljani. Cena 75 kr. To šolo hvalijo kot izvrstno, in 3. natis svedoči, da se nenavadno širi med Slovenci.

„Obščestvo razprostranjenija poleznih knjig“ v Moskvi je izdalo v 25 letih 470 knjižic za preprosti narod, in sicer v 2.080.300 iztisih. Osnovateljica A. J. Strekalova je ob jednem predsednica društvu.

Ruska istorija v ruskoj poeziji. Sbornik stihotvorenij. Weinberg P. S.-Peterburg 1888.

Slavjane i Ugry. Istoričeskij očerk. V. A. Abaza. S.-Peterburg. 30 kop.

Ruska biblioteka. (Русская Библиотека). Izdanje I. N. Peleha. 1. snopič 1888 obseza: Kapelmajster Šuslikov, povest D. V. Grigoroviča. — Ta Ruska biblioteka izhaja v Levovu od meseca aprila 1887 vsak mesec po 1 snopič od 3—4 tiskovnih pol (v obliki sedanje izdaje del našega Stritarja). V tej biblioteki se objavljajo dela znamenitejših ruskih pisateljev. K tekstu vsakega snopiča se dodaje pojasnevalni slovar, (za besede, ki bi ne bile znane avstrijskim Rusom). Cena je jako nizka; 2 gl. 40 kr. na leto za 12 snopičev. Naročnina se pošilja med drugim izdajateljstvu Ruske biblioteke ali pa urednistvu „Червоной Реч.“ — Tisk je jako lep in razločen.

Milan Osvetnik iz Kotora. Razne srbske narodne pjesme, što ih je po Boci Kotorskoj i okolini Dubrovačkoj skupio i tumač uz njih dodao. Novi Sad. 1888. Ciena 75 novč.

Alojzij Jirasek Lužica, skupni časopis gorenje- in dolenje-lužiških Srbov, izvrsten mesečnik za zabavo in poučenje, piše v 2. št. t. l.: „Od najboljšega češkega romanopisca Alojzija je izšla nova pripoved z napisom „Skály“. Ona se odlikuje z vsemi hvalnimi posebnostimi Jiráskovega tvorjenja. Prostor nas zavira, da ne moremo podati obsega krasne knjige — tem toplejše priporočamo njo in vse druge knjige izbornega Jiráskova častitim bralcem. Posebe opozarjamo vse Srbe na historični roman — najboljši v celej češki literaturi — Psoglavci, s katerim je dobil Jirasek sebi nevenljivo slavo in ljubezen med Čehi. Ta sodba bo gotovo ugajala tudi bralcem „Sl. Sveta“, v katerem se objavljajo zdaj „Psoglavci“, torej roman izredne književne vrednosti.

Ilustrovani listi. *Vienac*, posvečen zabavi i pouci. Tednik. Izdajata in uredujeta V. Klaić i M. Maravić. Letnina 6 gld. Zagreb. — *Slovenske Pohlády*. Ilustrovany časopis pro literatúru, vědu, umenie a politiku. Mesečnik. Letnina 5 gld. Urednik Svetozor Hurban Vajanský. Zalagatelj in izdajatelj Pavel Mudroň. Turč. Sv. Martin na Ogorskem. Ta list je slovaški ali slovenski, kakor Slovaki sami sebe imenujejo Slovence. No, Slovenec pa zares ume lahko Slovenca ali Slovaka. To dokazujejo tudi „Slovenske Pohlády“.

Popravki. V 4. št. „Sl. Sveta“, str. 54, 4. vrsta od spodaj na levi beri: „Boj namestu: Bolj; str. 60, vrsta 11. od zgoraj na levi: o namesto v; str. 67, vrsta 15. od spodaj na desni: Puk namesto Pak.